

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศภาษาอังกฤษ)

2. การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

3. การพูดภาษาอังกฤษ

4. กิจกรรมบทบาทสมมติ

5. แผนการจัดการเรียนรู้

6. ความพึงพอใจ

7. บริบทโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาต่างประเทศ)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 221 – 242) ได้จัดทำสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศสรุปที่สำคัญได้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคาดหวังว่าผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมหลากหลายของประชาคมโลกใช้โครงสร้างหลักสูตรภาษาต่างประเทศกำหนดระดับความสามารถทางภาษาและพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

- 1.1 ระดับประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 1.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- 1.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นรวมทั้งความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาชนโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. ภาษาเพื่อการสื่อสารการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟังพูดอ่านเขียนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นตีความนำเสนอข้อมูลความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม
2. ภาษาและวัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างประเทศกับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาภาษา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทยและนำไปใช้อย่างเหมาะสม
3. ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นการใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้และเปิดโลกทัศน์ของตน
4. ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลกการใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนชุมชนและสังคมโลกเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

2. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 8 – 47) ได้จัดทำตัวชี้วัดและการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัด

1. ปฏิบัติตามคำสั่งคำขอร้องคำแนะนำและคำชี้แจงง่าย ๆ ที่ฟังและอ่าน
2. อ่านออกเสียงข้อความนิทานและบทร้อยกรอง (Poem) สั้น ๆ ถูกต้อง

ตามหลักการอ่าน

3. เลือกรูปประโยคและข้อความให้สัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง (Non-text information) ที่อ่าน

4. ระบุหัวข้อเรื่อง (Topic) ใจความสำคัญ (Main Idea) และตอบคำถามจากการฟังและอ่านบทสนทนา นิทาน และเรื่องสั้น

มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

1. สนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง กิจกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
2. ใช้คำขอร้องให้คำแนะนำและคำชี้แจงตามสถานการณ์
3. พูดและเขียนแสดงความต้องการขอความช่วยเหลือตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
4. พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังหรืออ่านอย่างเหมาะสม
5. พูดและเขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้เคียงตัวกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้น ๆ ประกอบอย่างเหมาะสม

มาตรฐาน ต 1.3 นำเสนอข้อมูลข่าวสารความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยการพูดและการเขียน

ตัวชี้วัด

1. พูดและเขียนบรรยายเกี่ยวกับตนเองกิจวัตรประจำวัน ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว
2. พูด/เขียนสรุปใจความสำคัญ/แก่นสาระ (Theme) ที่ได้จากการวิเคราะห์เรื่องเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของสังคม
3. พูด/เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมหรือเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้น ๆ ประกอบ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

ตัวชี้วัด

1. ใช้ภาษานำเสียงและกิริยาท่าทางสุภาพเหมาะสมตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

2. บรรยายเกี่ยวกับเทศกาลวันสำคัญชีวิตความเป็นอยู่และประเพณีของเจ้าของภาษา

3. เข้าร่วม/จัดกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ
มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทยและนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตัวชี้วัด

1. บอกความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการออกเสียงประโยคชนิดต่าง ๆ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและการลำดับคำตามโครงสร้างประโยคของภาษาต่างประเทศและภาษาไทย

2. เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเทศกาลงานฉลองวันสำคัญและชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษากับของไทย

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระอื่น

มาตรฐาน ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้และเปิดโลกทัศน์ของตน

ตัวชี้วัด

1. ค้นคว้า รวบรวมและสรุปข้อมูล/ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้และนำเสนอด้วยการพูด/การเขียน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาชุมชนและสังคม

ตัวชี้วัด

1. ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์จริง/สถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสถานศึกษา

มาตรฐาน ต 4.2 ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

ตัวชี้วัด

1. ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้น/ค้นคว้าความรู้/ข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อ

และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

3. คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 221 – 242) ได้สรุปคำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้ ใช้ภาษาและท่าทางสื่อสารตามมารยาทสังคม ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขอและให้ข้อมูลความช่วยเหลือและบริการผู้อื่นสื่อความหมายถ่ายโอนข้อมูลที่ได้ฟังและอ่านออกเสียงคำวลีสำนวนง่าย ๆ ประโยคคำสั่งคำขอร้อง คำแนะนำข้อความข้อมูลบทอ่านเรื่องราวสั้น ๆ ทั้งที่เป็นความเรียงและไม่ใช่ความเรียงแล้วถ่ายโอนเป็นถ้อยคำของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ สรุปแสดงความคิดเห็นความรู้สึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองข่าวสารเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันประสบการณ์ส่วนตัวการศึกษาการทำงาน เทคโนโลยีงานประเพณีวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเห็นคุณค่าของภาษาอังกฤษสามารถใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

1. การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative approach) เกิดขึ้นราวปี ค.ศ. 1975 เมื่อนักภาษาศาสตร์และผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศได้ตระหนักในปัญหาว่า แม้ผู้เรียนจะรู้โครงสร้างของภาษาต่างประเทศมาแล้วเป็นอย่างดี ก็ยังไม่สามารถพูดคุยหรือสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้ หรือถ้าจะสื่อสารได้บ้าง ก็มักใช้ภาษาในลักษณะที่เจ้าของภาษาเขาไม่ใช้กัน แม้จะเป็นภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ทั้งนี้เพราะภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง ศัพท์ โครงสร้างเท่านั้น แต่ภาษาคือระบอบของข้อความที่ใช้ในการสื่อสารหรือสื่อความหมายได้ จึงมีการแสวงหาวิธีการและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อสารได้ ดังนั้น ในการสอนไม่ควรสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เฉพาะรูปแบบหรือโครงสร้างของภาษาเท่านั้น เพราะในการสื่อสารนั้น ผู้พูดต้องใช้หน้าที่ของภาษาในการสื่อความหมายไปยังผู้ฟัง เช่น ได้แย้ง เชิญชวน ขออนุญาต ฯลฯ ซึ่งต้องใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม บุคคล และกาลเทศะ นอกจากนี้ การสื่อสารยังเป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง การรู้รูปแบบหน้าที่ความหมายของภาษาเพียงอย่างเดียว จึงไม่เพียงพอ ผู้เรียนต้องสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง และปฏิกิริยาตอบโต้ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง จะช่วยให้ความหมายนั้นกระจ่างขึ้น เพราะผู้ฟังแสดงปฏิกิริยาให้รู้ว่าเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดพูดเพียงใด ถ้าไม่เข้าใจผู้พูดต้องปรับคำพูดใหม่เพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนขึ้น (ละเอียด จุฑานันท์, 2541 : 96)

วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า ภาษาคือเครื่องมือในการสื่อสาร และเป้าหมายของการสอนภาษาคือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสาร ไสมส์ (Hymes, อ้างถึงใน ละเอียค จุฑานันท์. 2541 : 96) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการสื่อสารไว้ว่า เป็นความสามารถในการใช้ภาษา ที่ความภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เป็นความสามารถที่รู้ว่าเมื่อใดควรจะทำ พูด จะพูดอะไร พูดกับใคร เมื่อใด ที่ไหน ในลักษณะอย่างไร ความหมายของความสามารถในการสื่อสารของ เคลล์ไฮม์ส์ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

2. องค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสาร

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาหลายคนได้เสนอองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

คานอลและสวีน (Canale and Swain. 1980 : 1) ให้คำอธิบายสมรรถวิสัยหรือความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่าประกอบด้วยสมรรถวิสัย 4 ประการดังนี้

1. สมรรถวิสัยทางด้านไวยากรณ์ (Grammatical competence) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาทางด้านคำศัพท์ โครงสร้าง เสียง และการใช้รูปแบบของคำได้อย่างถูกต้อง
2. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic competence) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบททางสังคม และสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะกับหน้าที่ของภาษา เช่น การทักทาย ตลอดจนใช้ภาษาให้เหมาะกับบุคคล กาลเทศะ และสถานการณ์ในการสื่อความหมาย
3. สมรรถวิสัยทางการใช้คำเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse competence) หมายถึง ความสามารถในการสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างข้อความระดับปรนัยโดยใช้ความรู้ทางไวยากรณ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อความได้อย่างถูกต้องและสื่อความหมายทางภาษาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ภาษา กล่าวคือ เป็นความสามารถในการสื่อสารในระดับข้อความที่เหนือกว่าระดับประโยค
4. สมรรถวิสัยทางการใช้ยุทธศาสตร์ในการสื่อสาร (Strategic competence) หมายถึง ความสามารถปรับกลวิธีในการสื่อสารให้เข้ากับสถานการณ์การใช้ภาษาเพื่อให้การสื่อสารหรือรับสารนั้นราบรื่น และดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นไม่ขาดตอน การปรับกลวิธีในการสื่อสารมี 2 ทาง คือ การใช้คำพูด และไม่ใช้คำพูด โดยแสดงกิริยาท่าทางหรือสีหน้าประกอบคำอธิบาย

ซาวิยอง (Savignon 1983 : 35-46) กล่าวว่า สมรรถวิสัยในการสื่อสารซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตรและการฝึกในชั้นเรียน มี 4 ประการ ดังนี้

1. สมรรถวิสัยทางด้านไวยากรณ์ (Grammatical competence) หมายถึง

ความสามารถในการจำคำศัพท์ หน่วยเสียง หน่วยคำ โครงสร้าง การผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เข้าเป็นรูปคำหรือรูปประโยค สมรรถภาพทางด้านไวยากรณ์จะไม่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางไวยากรณ์ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือความสามารถทำให้เกิดความรู้แจ้งเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ บุคคลจะแสดงสมรรถภาพทางด้านไวยากรณ์โดยการใช้กฎเกณฑ์ (Using a rule)

2. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic competence)

คำนึงถึงกฎการใช้ภาษาในสังคม ต้องเข้าใจภาษาในบริบทของสังคม บทบาทของผู้ร่วมสนทนา ข่าวสารที่แลกเปลี่ยนกันและหน้าที่ของการปฏิสัมพันธ์ สิ่งที่ควรพิจารณา คือ ความเหมาะสมในการใช้ภาษาและการตัดสินใจ อะไรคือความเหมาะสมนั้น จะเกี่ยวข้องมากกว่าการที่จะรู้ว่าจะต้องพูดอะไร พูดอย่างไร เท่านั้น แต่ยังต้องรู้ว่าเมื่อไรควรจะเงียบด้วย ดังนั้นเป้าหมายหนึ่งของการวิเคราะห์วัฒนธรรมร่วมคือ ทำให้เกิดการรู้แจ้งในกฎเกณฑ์ที่จะช่วยให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาได้เข้าใจ และปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบที่เขาไม่คุ้นเคย

3. สมรรถวิสัยทางการใช้คำเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse competence)

ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการตีความประโยคเดียว แต่จะตีความตัวเชื่อมชุดของประโยคหรือคำพูดเพื่อสร้างความหมาย ทฤษฎีและการวิเคราะห์ข้อความจะเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ การวิจารณ์วรรณกรรม สังคมวิทยา ปรัชญา มานุษยวิทยา การพิมพ์ การสื่อสาร ตัวเชื่อมระหว่างประโยคอาจจะไม่ชัดเจน กล่าวได้ว่า มันอาจจะไม่แสดงความรู้สึกร่วมกันระหว่างตัวเชื่อมหนึ่งกับอีกตัวเชื่อมหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับโลกแห่งความจริงและความคุ้นเคยกับเนื้อหา การแบ่งปันความรู้โดยผู้เขียน ผู้พูด ผู้อ่านและผู้ฟัง

4. สมรรถวิสัยทางด้านยุทธศาสตร์ในการสื่อสาร (Strategic competence)

หมายถึง วิธีการที่บุคคลใช้ชดเชยกฎของความรู้ที่ไม่สมบูรณ์หรือองค์ประกอบที่จำกัดในการประยุกต์ใช้ เช่น งานที่ยากลำบาก นำราคาญ ไม่น่าเอาใจใส่ มันเปรียบเหมือนความจำเป็นในการจัดการว่า บุคคลนั้นจะทำอะไรเมื่อไม่สามารถคิดคำพูดได้ มีวิธีการอะไรที่จะรักษาการสื่อสารให้ดำเนินต่อไปในขณะที่หยุดชะงักเพื่อคิด จะทำอย่างไรให้คู่สนทนารู้ได้อย่างไรว่าผู้ฟังไม่เข้าใจ คำพูดของผู้พูดหรือเขาพูดเร็วไปและจะปรับปรุงอย่างไรเมื่อข่าวสารของผู้พูดเกิดการเข้าใจผิด ยุทธวิธีที่ยืดการสื่อสารออกไปประกอบด้วย การถอดความ การย้ำ การพูดอ้อมค้อม การลงเลใจ การหลีกเลี่ยง การเดาเมื่ออยู่ในเงื่อนไขที่จำกัดและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่คาดถึง

บากแมน และพาล์มเมอร์ (Bachman and Palmer. 1982 : 450) กล่าวว่า การที่ผู้เรียนจะมีสมรรถวิสัยในการสื่อสารนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษา 3 ประการ ดังนี้

1. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์ (Linguistic competence) หมายถึง ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์และมีความสามารถในการสื่อสารโดยอาศัยพื้นฐานทางภาษาศาสตร์ เช่น เสียง ศัพท์ และ ไวยากรณ์ รู้ว่าประโยคใดถูกไวยากรณ์ ประโยคใดผิด ไวยากรณ์ ผิดที่ใด และสามารถแก้ไขประโยคนั้นได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ได้

2. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic competence) หมายถึง ความรู้ความสามารถทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม มีความรู้ความเข้าใจระเบียบปฏิบัติทางสังคมของผู้ใช้ภาษาร่วมกันทั้งผู้สื่อภาษาและรับภาษา นั่นคือ มีความสามารถใช้รูปแบบของภาษาทำเนียบของภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคมซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมฐานะทางสังคม บทบาท เป็นต้น เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจแล้ว เขาจะรู้ได้โดยอัตโนมัติว่า ควรใช้ภาษาลักษณะใด กับบุคคลประเภทใดจึงจะถูกต้องเหมาะสมกาลเทศะ

3. สมรรถวิสัยทางด้านปฏิบัตินิยม (Pragmatic competence) หมายถึง ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตนเพื่อการใช้ภาษา เช่น สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ การใช้กิริยาท่าทาง สีหน้า การประสานสายตาและน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมาย ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกฎเกณฑ์ทางภาษาให้เข้ากับเนื้อหา ในการสื่อสารจะอาศัยสัญลักษณ์ และเครื่องหมาย ทั้งการใช้คำพูด และมาใช้คำพูด เพื่อแสดงให้ผู้รับสื่อทราบว่าเรามีความรู้สึกลึกต่อเนื้อหานั้น โดยแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง ผู้รับสื่อสามารถเข้าใจและคาดการณ์ล่วงหน้าว่าผู้สื่อจะพูดอะไรด้วยน้ำเสียงอย่างไร โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ของเขาเองเข้าช่วย

องค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาที่กล่าวมาข้างต้นได้เสนอไว้นั้นสามารถสรุปได้ว่า จะต้องประกอบด้วยสมรรถวิสัย ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์หรือไวยากรณ์ (Linguistic competence and grammatical competence) ได้แก่ การใช้ทักษะทั้งสี่ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งมีองค์ประกอบทางภาษาคือ เสียง ศัพท์ โครงสร้าง ซึ่งเป็นแกนในการสื่อความหมาย ในด้านทักษะการฟังจะต้องเริ่มจากความสามารถในการจำแนกเสียงได้ ไปจนถึงการฟังข้อความในระดับความเร็วปกติของเจ้าของภาษาได้เข้าใจ ในด้านทักษะการพูด จะต้องออกเสียงได้ถูกต้องและสนทนาโต้ตอบด้วยสำเนียงและจังหวะที่เจ้าของภาษาพอจะเข้าใจได้ และด้านทักษะการเขียน จะต้องรู้จักกลไกในการเขียน คือ การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเรียบเรียงประโยคและการใช้คำเชื่อมความหมาย (Articulators and connectors) ตลอดจนการเขียนข้อความในลักษณะต่าง ๆ ได้

2. สมรรถวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic competence) ได้แก่ ความสามารถที่จะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบปฏิบัติของสังคม มีความรู้เกี่ยวกับ

ระดับของภาษาที่ใช้ในแต่ละกลุ่มสังคมวัฒนธรรม สามารถเลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล และสถานการณ์ ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรมนั้น ๆ ได้ เช่น รู้ว่าจะต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการกับผู้ที่ไม่รู้จักคุ้นเคย หรือใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการกับผู้สนิทสนม เป็นต้น เหล่านี้คือเรื่องของการใช้ภาษาให้ถูกต้องกับบุคคลและกาลเทศะนั้นเอง

3. สมรรถวิสัยทางการใช้คำเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse competence) หมายถึง ความสามารถในการสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างข้อความระดับประโยคโดยใช้ความรู้ทางไวยากรณ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อความอย่างถูกต้องและสื่อความหมายทางภาษาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ภาษา กล่าวคือ เป็นความสามารถในการสื่อสารในระดับข้อความที่เหนือกว่าระดับประโยค ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกรไวยากรณ์แต่จะตีความตัวเชื่อมชุดของประโยคหรือคำพูดเพื่อสร้างความหมายทฤษฎีและการวิเคราะห์ข้อความจะเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ การวิจารณ์วรรณกรรม สังคมวิทยา ปรัชญา มานุษยวิทยา การพิมพ์ การสื่อสาร ตัวเชื่อมระหว่างประโยคอาจจะไม่ชัดเจน กล่าวได้ว่า มันอาจจะไม่แสดงความรู้สึกต่อเนื้อระหว่างตัวเชื่อมหนึ่งกับอีกตัวเชื่อมหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับโลกแห่งความจริง และความคุ้นเคยกับเนื้อหาการแบ่งปันความรู้โดยผู้เขียน ผู้พูด ผู้อ่านและผู้ฟัง

4. สมรรถวิสัยในการประยุกต์ใช้หรือยุทธศาสตร์ในการสื่อสาร (Pragmatic competence or strategic competence of communication) คือ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ด้วยวิธีการหลีกเลี่ยงการใช้รูปลักษณะภาษาที่ยังไม่ชำนาญพอ โดยเลี่ยงไปใช้รูปแบบอื่นที่เรียนมาแล้ว หรือแสดงออกด้วยการใช้กิริยาท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียง ประกอบการสื่อความหมาย การใช้กลวิธีนี้เป็นการแสดงออกทั้งในทางวาจา และไม่เป็นวาจา เช่น การขยายความด้วยคำศัพท์อื่นแทนคำศัพท์ที่ไม่รู้หรือนึกไม่ออกในขณะนั้น การพยายามอธิบายโดยใช้กิริยาท่าทางประกอบ

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารนั้น มีสมรรถวิสัยหรือความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบด้วยสมรรถวิสัย 4 ประการ ดังนี้ สมรรถวิสัยทางด้านไวยากรณ์ (Grammatical competence) สมรรถวิสัยด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic competence) สมรรถวิสัยทางการใช้คำเชื่อมสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse competence) และสมรรถวิสัยทางการใช้ยุทธศาสตร์ในการสื่อสาร (Strategic competence)

3. หลักการในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

วิธีสอนตามแนวสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาได้อย่าง

เหมาะสมกับสภาพสังคม จอห์นสัน และ มอร์โรว์ (Johnson and Morrow 1981 : 60-66) ให้หลักการในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนความรู้ ความสามารถในการสื่อสารตั้งแต่เริ่มต้นเรียน ผู้สอนควรชี้ให้เห็นว่า รูปแบบภาษาที่เรียนจะใช้ในสถานการณ์ที่มีความหมาย ต้องให้ผู้เรียนรู้ว่ากำลังทำอะไร เพื่ออะไร ผู้สอนต้องบอกให้ผู้เรียนทราบถึงความมุ่งหมายของการเรียนและการฝึกใช้ภาษา เพื่อให้การเรียนภาษาเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนรู้สึกว่เมื่อเรียนแล้วจะสามารถทำบางสิ่งบางอย่างเพิ่มขึ้นได้ นั่นคือ สามารถสื่อสารได้ตามที่ตนต้องการ เช่น ในทักษะการอ่าน เมื่อเรียนหรือฝึกแล้ว ผู้เรียนสามารถอ่านคำแนะนำวิธีใช้อุปกรณ์บางอย่างได้ หรือในทักษะการพูด นักเรียนสามารถพูดตามทางไปสถานที่ที่ตนต้องการได้ เป็นต้น

2. จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือทักษะสัมพันธ์ (Integrated skills) การสอนภาษาโดยแยกเป็นส่วน ๆ เช่น แยกการสอนไวยากรณ์จากบทสนทนา หรือแยกการสอนแต่ละทักษะจะไม่ช่วยให้ผู้เรียนรู้การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ดีเท่ากับการสอนในลักษณะบูรณาการ ในชีวิตประจำวันการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารมักต้องใช้หลาย ๆ ทักษะรวมกัน และในบางครั้งก็ต้องอาศัยกรีธาทำทางประกอบ ดังนั้น ผู้เรียนภาษาก็ควรจะได้ทำพฤติกรรมเช่นเดียวกับในชีวิตจริง ควรได้ฝึกและใช้ภาษาในลักษณะของทักษะรวมตั้งแต่เริ่มต้น

3. ฝึกสมรรถวิสัยด้านการสื่อสาร (Communicative competence) ต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการใช้ภาษาที่มีลักษณะเหมือนในชีวิตประจำวันมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ได้จริงกิจกรรมการหาข้อมูลที่ขาดหาย (Information gap) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกใช้ภาษาเพราะผู้เรียนที่ทำกิจกรรมนี้จะไม่ทราบข้อมูลอีกฝ่ายหนึ่ง จึงจำเป็นต้องสื่อสารในชีวิตจริงการทำกิจกรรมการใช้ภาษา ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาเลือก (Choice) ใช้ข้อความใดก็ได้ว่าเหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ นั่นคือ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ความหมายของสำนวนภาษาในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้การที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนสองคนเขาจะต้องมีจุดประสงค์อยู่ในใจแล้วว่า จะสื่อสารกันในเรื่องใด ดังนั้นการสื่อสารจึงรวมถึงยุทธวิธี และเทคนิคต่าง ๆ มีการโต้ตอบให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ให้การสนทนาบรรลุเป้าหมาย

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้รวมทั้งได้รับประสบการณ์ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ต้องให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษามาก ๆ การที่ผู้เรียนจะสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้นั้น ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ มีการฝึกแสดงความคิดเห็นหรือระดมพลังสมอง (Brainstorming activities) ฝึกการใช้กิจกรรมการใช้ภาษาเป็นคู่ ๆ หรือทำงานกลุ่ม เช่นการแสดงบทบาทสมมติ เกม การแก้ปัญหาสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

5. ผู้เรียนใช้ภาษาในกรอบความรู้ทางด้านหลักภาษา และความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ภาษาที่ใช้อยู่ในแต่ละกลุ่มของสังคม ต้องฝึกผู้เรียนให้เคยชินในการใช้ภาษาโดยไม่กลัวผิดและสื่อสารได้คล่อง เพราะการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารให้ความสำคัญกับการใช้ภาษามากกว่าวิธีการใช้ภาษา ให้ความสำคัญในเรื่องความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาเป็นอันดับแรกและเน้นการใช้ภาษาตามสถานการณ์ (Function) มากกว่าการใช้รูปแบบ (Form) เช่น “It rains” ที่ใช้คือ Informing หรือ Warning ส่วน Form คือการใช้ Present simple tense ผู้สอนไม่ควรแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนทุกครั้ง ควรแก้ไขเฉพาะส่วนที่จำเป็น เช่น ข้อผิดพลาดที่ทำให้เข้าใจผิด หรือข้อผิดพลาดที่ทำให้เกิดซ้ำ ๆ มิฉะนั้น จะทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจ ไม่กล้าใช้ภาษาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภาษาที่ใช้อาจจะไม่ถูกต้องนัก ต้องให้สื่อความหมายกันได้ และต้องคำนึงถึงความต้องการในการใช้ภาษาคด้วย นอกจากนี้ วิลเลียมส์ (Williams, 1995 ; อ้างถึงใน ปณพร สุวรรณไตรย์ 2539 : 13) ได้กล่าวถึงหลักการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอย่างแท้จริง และเน้นสื่อที่หลากหลายและแปลกใหม่
2. ให้ความสำคัญกับภาระงานที่ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลทางภาษาที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้
3. ให้ความสำคัญกับความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่คับขัน
4. ไม่เน้นรูปแบบของภาษาหรือไวยากรณ์ กล่าวคือ ไม่มีการแก้ไขข้อความที่ผู้เรียนใช้ผิด และสอนกฎเกณฑ์เพียงเล็กน้อย
5. ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกใช้ภาษาและเนื้อหาที่จะเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การจัดกิจกรรมที่หลากหลายมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอย่างมาก สอดคล้องกับ ลิตเติลวูด (Littlewood 1981 : 17-18) ที่ได้สรุปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารว่า มีส่วนช่วยในเรียนรู้ภาษาได้ดังนี้

1. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ภาษาในลักษณะที่เต็มสมบูรณ์ในการฝึกใช้ภาษานั้น ถ้านักเรียนได้รับการฝึกเฉพาะทักษะแยกออกจากกัน (Part-skilled) ย่อมไม่เป็นการเพียงพอ นักเรียนควรได้รับการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมเข้ากันโดยสมบูรณ์ (Total-skills) ไม่แบ่งมาฝึกทักษะเดี่ยว ๆ วิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมิได้วิธีการฝึกการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าวนี้ คือ การจัดกิจกรรมเน้นงานหลาย ๆ ประเภท และกิจกรรมนั้นจะต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนด้วย

2. ช่วยเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียนเป้าหมายสูงสุดของผู้เรียนภาษาก็คือ สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ ดังนั้น ถ้าสภาพในห้องเรียนสัมพันธ์กับความต้องการในการเรียนภาษาของเขาก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขาอยากเรียนมากขึ้น นอกจากนี้แล้ว ผู้เรียนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีความคิดเกี่ยวกับภาษาว่าเป็นสื่อที่จะนำไปสู่การติดต่อสื่อสารมากกว่าเป็นการเรียนไวยากรณ์โครงสร้าง เมื่อในห้องเรียนเน้นการปฏิบัติงาน เพื่อให้เขาได้ฝึกใช้ภาษาจริง ๆ สอดคล้องกับความคิดในเรื่องภาษาของเขา ก็เท่ากับเพิ่มแรงจูงใจให้แก่เขา

3. ช่วยให้การเรียนภาษาเป็นไปอย่างธรรมชาติ การเรียนรู้ภาษานั้น เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนและเป็นไปอย่างธรรมชาติ ในการสอนนั้น ไม่อาจทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การที่ครูจะสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา ก็จะต้องอยู่ในลักษณะที่เป็นกระบวนการตามธรรมชาติ คือต้องจัดให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจริง ๆ การจัดกิจกรรมเน้นงานปฏิบัติทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ภาษา

4. ช่วยสร้างบริบท ซึ่งมีส่วนส่งเสริมการเรียนภาษา กล่าวคือการเปิด โอกาสให้ครูกับนักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่สนับสนุนผู้เรียนแต่ละคนพยายามที่จะเรียนรู้ภาษา

จากหลักการข้างต้น จะเห็นว่าวิธีการสอนตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารเป็นวิธีการสอนที่คำนึงถึงความต้องการและเหตุผลของผู้เรียนในการเรียนภาษาต่างประเทศ ต้องคำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ให้โอกาสผู้เรียนพูด ฟัง อ่าน เขียน เรื่องที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน ใช้เอกสารจริง (Authentic materials) และสถานการณ์ (Situations) ประกอบการสอน ซึ่งทำให้ผู้เรียน นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามศักยภาพ ภูมิหลังและพื้นฐานของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบในการเรียนและสนับสนุนให้ศึกษาหาความรู้นอกชั้นเรียน ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนพูดแสดงความคิดเห็นตามผู้เรียนต้องการ ไม่ใช่ให้พูดตามผู้สอนต้องการ ไม่ควบคุมแก้ไขข้อความที่ผู้เรียน ใช้ผิดจนทำให้การสื่อสารขัดข้อง ผู้สอนต่างใช้แนะนำทางผู้เรียน เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้คำแนะนำระหว่างการค้าเนินกิจกรรม และตรวจความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน

4. ขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 112-115) ได้สรุปขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ในหนังสือ วิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation stage) จะเน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ควบคู่กับการเรียนรู้กฎเกณฑ์

ทางภาษาคด้วย การนำเสนอเนื้อหาอาจดำเนินการ โดยนำเข้าสู่เนื้อหา (Leading) ผู้สอนเสนอบริบท หรือสถานการณ์แก่ผู้เรียน โดยใช้ภาษาหรือแผนที่ หรือเล่าเรื่องให้ฟัง จากนั้นเสนอเนื้อหาโดย ผู้เรียนฟังหรืออ่านเรื่อง ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนาที่มีบริบทและสถานการณ์กำกับ ใน เนื้อหาที่จะต้องมีคำศัพท์ รูปแบบภาษาที่ต้องการมาฝึก และควรมีคำศัพท์ สำนวนหรือรูปแบบภาษา ที่ผู้เรียนรู้จักแล้วบ้าง เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องที่อ่านหรือฟัง ได้บ้าง จากนั้นผู้สอนจะกระตุ้นการเรียนรู้ ด้วยการดึงความรู้เดิม (Elicitation) โดยผู้สอนตั้งคำถาม 2-3 ข้อ ให้ตอบเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมี ความรู้มีน้อยเพียงใด ถ้าผู้เรียนตอบได้หรือบอกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องได้ก็ไม่จำเป็นต้องเสียเวลากับการ นำเสนอมากนัก ถ้าผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนยังไม่เข้าใจก็ใช้การอธิบาย (Explanation) อธิบายเนื้อหาทาง ภาษาที่จำเป็นอาจนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาที่หลากหลาย นำเสนอวิธีการใช้ และให้ความหมาย ถ้าจำเป็นอาจใช้ภาษาแม่ของผู้เรียนในการอธิบาย

2. ขั้นการฝึก (Practice stage) ให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ในลักษณะ การฝึกแบบควบคุม โดยผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึก เน้นให้ผู้เรียนจดจำในลักษณะของภาษา เน้น ความถูกต้องของภาษาและให้ผู้เรียนทำความเข้าใจความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น ๆ การฝึกขั้นนี้จะเริ่มฝึกแบบกลไก อาจเป็นแบบฝึกหัด โครงสร้างในรูปแบบต่าง ๆ โดยให้ทำซ้ำ ๆ ตามตัวอย่างจนกระทั่งจดจำและใช้รูปแบบภาษานั้น ได้แต่ยังไม่เน้นในด้านความหมาย ให้ผู้เรียนฟัง ประโยคตัวอย่างในเทปหรือจากเสียงครูผู้สอน 1-3 ครั้ง จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกพูดตามกลุ่มย่อยหรือที ละคน รูปแบบการฝึกที่ใช้ อาจเป็นการเชื่อมโยงประโยค การพูดสนทนาสั้น ๆ หรือการขยาย ประโยค การใช้คำแทนที่ การฝึกตามสถานการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ ผู้สอนต้องเตรียมสถานการณ์สำหรับ ฝึกหลาย ๆ รูปแบบให้ผู้เรียนค่อย ๆ ถ่ายโอน โครงสร้างทางภาษาจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่ สถานการณ์หนึ่งที่คล้ายกัน แล้วจึงให้สถานการณ์ใหม่เพื่อฝึกให้คล่อง

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production stage) การฝึกขั้นนี้สำคัญที่สุด เพราะการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ภาษาในชั้น เรียน กับการนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียน ให้นักเรียนได้ลองใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย ตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้เท่านั้น ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างเป็น อิสระไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนดเหมือนการฝึกแบบควบคุม การฝึกใช้ภาษาใน ลักษณะนี้มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน ได้รู้ว่า ผู้เรียนเข้าใจและใช้ภาษาได้มาก น้อยเพียงใด การที่จะถือว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริงก็คือ การที่นักเรียนสามารถใช้ภาษาที่เคย เรียนมาแล้วมาเรื่อยๆ ใช้ตามรูปแบบที่กำหนดให้ เหมือนกับการฝึกแบบควบคุม ซึ่งการได้เลือกใช้ ภาษาเองนี้จะช่วยมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี มักใช้วิธีการฝึกในรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มหรือจัดการขั้นเริ่มต้นของการจัดกิจกรรม จัดกลุ่มผู้เรียน หลังจากนั้นผู้เรียน

จะทำกิจกรรมเองทั้งหมด ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรม และให้ผู้ป้อนข้อมูลกลับหรือประเมินผลการทำกิจกรรมในภายหลังสรุปได้ว่าการเรียนการสอน ภาษาเพื่อการสื่อสารมีขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเสนอ ขั้นการฝึก และ ขั้นการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร

ดักลาสบราวน์ (Douglas Brown, 1993: 85) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ว่ามีผลเชื่อมโยงต่อไปถึงสถานการณ์การสอนเทคนิคการสอนสื่ออุปกรณ์และหน่วย การสอนด้วยครูผู้สอนจึงควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนเพื่อจะได้จัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการสอนทั้ง 3 ขั้นนี้จะพบว่ามีปรากฏอยู่ในวิธีการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนต่าง ๆ ที่ ผู้เขียนแบบเรียนมีความรู้ด้านภาษาศาสตร์และแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นอย่างดีและ ปรากฏอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างชัดเจนทั้ง 3 ขั้นตอนวิธีการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีดังต่อไปนี้

1. ขั้นการนำเสนอเนื้อหา (Presentation) ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ การนำเสนอเนื้อหาใหม่จัดเป็นขั้นการสอนที่สำคัญขั้นหนึ่งในขั้นนี้ครูจะให้ข้อมูลทางภาษาแก่ ผู้เรียนซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นการเรียนรู้มีการนำเสนอเนื้อหาใหม่โดยจะมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและรูปแบบภาษาที่ใช้กันจริงโดยทั่วไปรวมทั้งวิธีการใช้ ภาษาไม่ว่าเป็นด้านการออกเสียงความหมายคำศัพท์และ โครงสร้าง ไวยากรณ์ที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์

2. ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งจะ เรียนรู้ใหม่จากขั้นการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการฝึกแบบควบคุมหรือชี้นำ (Controlled practice /Directed Activities) โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึกไปสู่การฝึกแบบค่อย ๆ ปล่อยให้ทำเองมากขึ้น เป็นแบบกึ่งควบคุม (Semi-Controlled) การฝึกในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษา ได้จึงเน้นที่ความถูกต้องของภาษาเป็นหลักแต่ก็มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ในการฝึกขั้นนี้ครูผู้สอนจะเริ่มจากการฝึก ปากเปล่า (Oral) ซึ่งเป็นการพูดตามแบบง่าย ๆ ก่อนจนได้รูปแบบภาษาแล้วค่อยเปลี่ยนสถานการณ์ ไปสถานการณ์เหล่านี้จะเป็นสถานการณ์ที่สร้างขึ้นภายในห้องเรียนเพื่อฝึกการใช้โครงสร้างประโยค ตามบทเรียนทั้งนี้ครูผู้สอนต้องให้ข้อมูลป้อนกลับด้วยเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนใช้ภาษาได้ถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้อาจตรวจสอบความเข้าใจด้านความหมายได้ (ไม่ควรใช้เวลามากนัก) ต่อจากนั้นจึงให้ฝึก ด้วยการเขียน (Written) เพื่อเป็นการฝึกความแม่นยำในการใช้

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production) ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการ สื่อสารนับเป็นขั้นที่สุดขั้นหนึ่งเพราะการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเปรียบเสมือนการถ่ายโอนการ

เรียนรู้ภาษาจากสถานการณ์ในชั้นเรียนไปสู่การนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียนการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยทั่วไปมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ลองใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จำลองจากสถานการณ์จริงหรือที่เป็นสถานการณ์จริงด้วยตนเองโดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางเท่านั้น การฝึกใช้ภาษาในลักษณะนี้มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนได้รู้ว่าผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้ภาษาไปแล้วมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปปรับใช้ตามความต้องการของตนเองแก่ไหน ซึ่งการที่จะถือว่าผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วอย่างแท้จริงคือการที่ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เองอย่างอิสระภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะพบในชีวิตจริงนอกจากนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสนำความรู้ทางภาษาที่เคยเรียนมาแล้วมาใช้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ในการฝึกในชั้นตอนนี้ก็อีกด้วยเพราะผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนดมาให้เหมือนดังกรฝึกในชั้นการฝึกและการได้เลือกใช้ภาษาเองนี้ช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี วิธีการฝึกมักฝึกในรูปของการทำกิจกรรมแบบต่าง ๆ โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดภาระงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมีขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ขั้นตอนคือขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ครูสอนเนื้อหาใหม่เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ จำได้ และนำไปใช้ในการพูดขั้นต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกพูด โดยใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนมาถูกต้องและ ขั้นที่ 3 ขั้นผลิตภาษา ขั้นนี้ครูเน้นให้นักเรียนใช้ภาษาอย่าง คล่องแคล่วมากขึ้น ซึ่งในการทำวิจัยอีกรูปแบบการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

การพูดภาษาอังกฤษ

การพูดเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการเรียนการสอนภาษา เป็นเรื่องบ่งชี้ความสามารถในการสื่อความหมาย ว่าผู้เรียนใช้ภาษาได้เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือไม่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพูดในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของการพูดภาษาอังกฤษ

นักภาษาศาสตร์และผู้เกี่ยวข้องกับกรเรียนการสอนภาษาต่างประเทศหลายท่านให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดเป็นกริยาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พูดสถานการณ์ของการพูดมีการเน้นเสียง การออกเสียงสูงต่ำ รวมทั้งแสดงสีหน้าและเป็นการสื่อความหมายอย่างหนึ่ง โดยใช้น้ำเสียง ภาษากิริยาท่าทางเพื่อถ่ายทอดความในใจไปยังผู้ฟังได้รู้หรือเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดต้องการ ดังนี้

ฟีนอคคิโอโร และบรัมฟิต (Finochiaro and Brumfit. 1983 : 140) กล่าวว่า การพูดเป็นปฏิกิริยาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พูดสถานการณ์ของการพูดปรับเปลี่ยนอวัยวะในการ

พูดได้ถูกต้องเหมาะสม การใช้คำพูด กฎเกณฑ์ด้านไวยากรณ์ ความหมาย และวัฒนธรรมให้เหมาะสม รวมทั้งความไวต่อการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มสนทนา ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นปฏิกิริยาที่สัมพันธ์กันทั้งทางคำสนทนาและร่างกาย ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นอย่างทันทีและพร้อมกัน ในการพูดนั้นผู้พูดต้องส่งสาร โดยใช้ภาษาพูดที่เหมาะสม มีการเน้นเสียง การออกเสียงสูงต่ำ รวมทั้งแสดงสีหน้าท่าทางเป็นเครื่องช่วยในการแสดงความหมายของสิ่งที่ผู้พูดผู้ฟังสามารถเข้าใจสารที่ผู้พูดส่ง และบางครั้งภาษาพูดอาจจะขาดความสมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามกฎไวยากรณ์ ซึ่งตรงกันข้ามกับภาษาที่ใช้ในการเขียนเป็นประโยคต่าง ๆ ที่ต้องสมบูรณ์ถูกต้อง ผู้อ่านจึงจะเข้าใจได้ กล่าวได้ว่าทักษะการพูดและการพูดเป็นทักษะที่ต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเบริน (Byrne. 1978 : 8-9)

สกอตต์ (Scott. 1990 : 70) กล่าวว่า การพูดเพื่อการสื่อสาร เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป คือผู้พูดและผู้ฟัง โดยผู้ร่วมสนทนาแต่ละคนต้องสามารถตีความในสิ่งที่ฟัง ซึ่งไม่สามารถทำนายได้ล่วงหน้าว่ามีรูปแบบภาษาใด และมีความหมายใด รวมไปถึงการโต้ตอบด้วยภาษาที่ทำให้เกิดประโยชน์และสะท้อนความตั้งใจในการปฏิสัมพันธ์ทางวาจา

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2537 : 68) ให้นิยามว่าการพูดภาษาอังกฤษ หมายถึงความสามารถในการสื่อสารด้วยการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบไปด้วย ความคล่องแคล่ว (Fluency) ความเข้าใจ (Comprehensibility) ปริมาณของข้อมูลที่สามารถสื่อสารได้ (Amount of communication) คุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสาร (Quality of communication) และความพยายามในการสื่อสาร (Effort to communication)

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 167) ให้นิยามว่าการพูดเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกให้ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของข้อมูล ดังนั้นทักษะการพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับบุคคลในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพธุรกิจต่าง ๆ ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ดังนั้นทักษะการพูดจึงเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นมากเพราะผู้พูดได้ยอมสามารถฟังผู้อื่นพูดได้อย่างเข้าใจ และจะช่วยให้การอ่าน การเขียนง่ายขึ้นด้วยอย่างไร ทักษะการพูดเป็นทักษะที่ซับซ้อน และเกิดจากการฝึกฝนเป็นเวลานาน ไม่ใช่เกิดจากความเข้าใจและจดจำ

อภิชัย สมนาม (2548 : 1) ได้ให้ความหมายของการพูด หมายถึง โดยการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ จากผู้พูดไปยังผู้ฟัง ซึ่งถือเป็นทักษะการสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ที่นอกเหนือไปจากทักษะการฟัง การอ่านและการเขียน

วรรณิ โสมประยูร (2553 : 128) ให้ความหมายของการพูดว่า เป็นการสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยใช้น้ำเสียง ภาษากิริยาท่าทางเพื่อถ่ายทอดความในใจไปให้ผู้ฟังรู้ หรือเข้าใจ สิ่งที่ต้องการให้ความรู้สึกนึกคิดของคนเพราะการพูดเป็นหลักการส่งออกภาษาศิลป์

จากการให้ความหมายของการพูดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพูดหมายถึง การถ่ายทอดความคิด การแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ โดยใช้น้ำเสียง ซึ่งแต่ละครั้งจะต้องประกอบด้วย บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และการกระทำให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยอากัปกิริยา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ใช่คำพูดด้วย การแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ การพูดจะมีประสิทธิภาพหรือประสพผลสำเร็จนั้น ผู้พูดต้องสามารถใช้สำเนียงหรือถ้อยคำที่มีความถูกต้อง อีกทั้งสามารถใช้ภาษาท่าทางให้สอดคล้องเหมาะสมกับจุดประสงค์หรือเจตนาในการพูดโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ดังนั้นในการพัฒนาทักษะการพูดนั้นการสอนและกิจกรรมการสอนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและเปิด โอกาสให้นักเรียน ได้ฝึกฝนทักษะการพูดได้อย่างเพียงพอ

2. การพัฒนาทักษะการพูด

การพัฒนาทักษะการพูดมีหลายประการ ซึ่งนักการศึกษาได้ระบุไว้ ดังต่อไปนี้
เบิร์น (Byrne. 1986 : 10-11) เสนอวิธีการพัฒนาทักษะการพูดที่ผู้สอนจำเป็นต้องฝึกนักเรียน 2 ประการ คือ

1. ฝึกในการใช้ส่วนที่คงที่ของภาษาได้แก่ เสียง และรูปไวยากรณ์ซึ่งรวมถึงคำศัพท์
2. โอกาสสำหรับแต่ละคนได้แสดงออกผู้สอนต้องให้โอกาสสำหรับแต่ละคนได้แสดงออกผู้สอนต้องให้ความสนใจในเรื่องของความถูกต้องและความคล่องแคล่วในขั้นที่แตกต่างกันของระดับการเรียนรู้ในขั้นต้นควรเน้นความถูกต้อง ส่วนในขั้นสูงควรเน้นความคล่องแคล่ว

คาโรล (Carol. 1998 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการพูดว่าผู้พูดควรมีทักษะในการพูดดังนี้

1. ออกเสียงให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ฟังสามารถแยกเรื่องได้
2. เป็นเสียงหนัก เบาและออกเสียงให้ถูกต้องเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่พูด
3. ใช้รูปแบบคำให้ถูกต้องมีความหมาย ยกตัวอย่างเช่น การใช้ Tense

รูปการสรรพนาม

4. เรียงคำให้ถูกต้อง
5. เลือกใช้คำศัพท์ให้เหมาะสม

6. เลือกใช้ภาษาที่หลากหลายให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นมิตรกับคู่สนทนา

7. มีความชัดเจนในการพูดประโยคหลักใช้ภาษาที่ถูกต้องทั้ง ประธาน กริยากรรม อยู่ตรงไหน

8. แยกประโยคหลักออกจากประโยครองอย่างชัดเจน

9. พูดให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจและสนทนาด้วยรู้เรื่อง

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2537 : 38-39) ให้นิยามว่าการสื่อสารด้วยการพูดภาษาอังกฤษจะต้องมีการพัฒนาทักษะการพูด 5 ด้าน ดังนี้

1. ความคล่องแคล่ว (Fluency) มิได้หมายถึงความเร็ว แต่หมายถึงความราบรื่นและความต่อเนื่อง และความเป็นธรรมชาติในการพูด

2. ความเข้าใจ (Comprehensibility) หมายถึงความสามารถที่จะพูดให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ตนพูด

3. ปริมาณของข้อมูลที่สามารถสื่อสารได้ (Amount of communication) หมายถึง ปริมาณของข้อความหรือข้อมูลที่สามารถพูดให้ผู้ฟังเข้าใจ

4. คุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสาร (Quality of communication) หมายถึง ความถูกต้องของภาษาที่พูดออกไป

5. ความพยายามในการสื่อสาร (Effort to communication) หมายถึง ความพยายามที่จะให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่ตนพูดและไม่ใช้คำพูดเพื่อการสื่อสาร

พิมลรัตน์ นิมจิตต์ (2539 : 5-6) กล่าวไว้ว่า นักพูดที่ดีต้องประกอบด้วยคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ดังนี้

1. ต้องเป็นนักฟังที่ดีก่อน นักพูดไม่ใช่ฝึกพูดอย่างเดียว ต้องฝึกฟังด้วยแล้วต้องรู้ว่าเมื่อไรควรพูด เมื่อไรควรฟัง การฟังผู้อื่นทำให้เราได้รับความรู้เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน อย่าน้อยก็ได้ทบทวนความรู้เดิมที่เรามีอยู่ ถ้าเลือกฟังสิ่งที่มีประโยชน์ก็จะทำให้เราเพิ่มความมีคุณค่าในตัวของเรายิ่งขึ้นไปอีก

2. หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ นักพูดที่ดีต้องหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ทั้งการฟัง การดูโทรทัศน์ ฟังข่าว แต่อย่าลืมการอ่านเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการอ่านเป็นวิธีการที่คัดดวงความรู้ที่รวดเร็ว นักพูดที่ดีต้องรักการอ่านด้วย

3. ยอมรับฟังการวิจารณ์ นักพูดที่ดีต้องยอมรับฟังการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น คำติชมเป็นสิ่งที่สอนตัวเรา ไม่ควรหลงคำสรรเสริญเยินยอนจนเกินไปนัก คำติ ถ้าเรายอมรับ

แล้วนำมาคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริงเพื่อปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้เป็นนักพูดที่ดีต่อไป
ในอนาคต

4. มีความเป็นตัวของตัวเอง นักพูดที่ดีต้องเป็นตัวของตัวเอง ไม่ควรเลียนแบบจนเกินไปจะเป็นการไม่สร้างสรรค์ ไม่เป็นตัวของตัวเอง หรือแค่จดจำบางสิ่งบางอย่างของนักพูดชื่อดังมาพอสสมควรแล้วนำมาประยุกต์กับบุคลิกของเราจะดีกว่า

5. มีความสุขในการถ่ายทอดความรู้ นักพูดที่ดีต้องมีความสุขและมีความพอใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ฟังทุก ๆ ครั้งที่มีโอกาสพูด เราจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าเป็นโอกาสทองที่เราจะได้ทำประโยชน์แก่ผู้ฟัง มีเกียรติอย่างยิ่งवाद นอกจากนี้การพูดจะสมบูรณ์แบบใดต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

5.1 ผู้พูด (Speaker) คือ ผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ฟัง ผู้ส่งสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ให้ทัศนคติความคิดเห็นของตนไปสู่ผู้ฟัง โดยการใช้เสียง กิริยาท่าทาง และบุคลิกภาพของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 เนื้อเรื่องที่พูด (Speech materials) ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการพูดทุกครั้งผู้พูดควรต้องเลือกเรื่องที่ตนเองถนัด เพราะจะได้มีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างดีก่อนพูดต้องมีการเตรียมตัวก่อนเสมอ เตรียมเรื่องที่จะพูดให้พร้อม มีคำนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจดียิ่งขึ้น เช่น การออกมารายงานหน้าชั้นของนักเรียน ก็จะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อม มีการค้นคว้ามาเพื่อให้เกิดความรู้แก่ตนเองและผู้ฟังด้วย

5.3 ผู้ฟัง (Audience or listener) คือบุคคลที่รับสื่อความหมายจากผู้พูด จะประสบความสำเร็จได้ด้วยดี จะต้องมีการวิเคราะห์ผู้ฟังก่อนเพื่อให้ทราบว่าเขาเป็นใคร อายุเท่าใด เพศอะไร การศึกษาระดับไหน มีความสนใจมาน้อยเพียงใด และรู้ประสบการณ์ด้านสังคมว่าเป็นอย่างไรร่างต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ผู้ฟังสนใจและมีความเข้าใจตรงกัน

5.4 โอกาสในการพูด (Opportunity) คือ เราจะต้องทราบว่าเรื่องที่เราจะพูดเกี่ยวกับโอกาสใดเป็นสำคัญ เพื่อเตรียมตัวให้ถูกต้องกับงานนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาทักษะการพูด หมายถึงการฝึกการใช้ภาษาซึ่งได้แก่ เสียง ไวยากรณ์และรวมถึงคำศัพท์ ซึ่งผู้สอนทักษะการพูดต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอยู่เสมอ และผู้สอนเองต้องให้ความสนใจเรื่องความถูกต้องและความคล่องแคล่วในขั้นที่แตกต่างกัน ในระดับของการเรียน ซึ่งในระดับแรกควรเน้นเรื่องการถูกต้อง และในระดับสองควรเน้นเรื่องความคล่องแคล่ว นอกจากนี้แล้วผู้พูดที่ดีควรมีคุณสมบัติอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ควรเป็นผู้ฟังที่ดี หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความสุขและมีความพอใจในตัวเองในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นและทั้งนี้การพูดจะสมบูรณ์แบบใดนั้นผู้พูด หรือ

ผู้ส่งสาร ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึกโดยใช้กิริยาท่าทางและบุคลิกภาพของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และในการพูดแต่ละครั้งนั้นผู้พูดควรเลือกเรื่องที่ตนเองถนัด เนื่องจากผู้พูดจะมีความรู้ในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี และก่อนการพูดทุกครั้งควรมีการซักซ้อมอยู่เสมอ เพื่อที่ผู้ฟัง หรือผู้สื่อความหมายจะได้เข้าใจ และในการฟังจะประสบความสำเร็จผู้พูดควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ผู้ฟัง ในเรื่อง อายุ เพศ วัย และการศึกษา เพื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การสอนพูด

การสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษมีขั้นตอน และกิจกรรมต่าง ๆ กัน ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

มาร์ค (Mark, 1986 : ออนไลน์) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนทักษะการพูดเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการให้ความรู้ (The Presentation Stage) ในขั้นนี้ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหา มาสอนให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำ สิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ในขั้นนี้ คือ โครงสร้างของภาษา ศัพท์ การสื่อความหมาย เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายทางสังคมของผู้พูด ซึ่งควรใช้บทสนทนาในการสอน เพราะการใช้บทสนทนาทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจในภาษาและนำไปใช้พูดได้ตามต้องการ

2. ขั้นการฝึกฝน (The Practice Stage) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีบทบาทมากขึ้น โดยที่ครูจะทำหน้าที่แจกจ่ายงานให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสฝึกฝน บทเรียน ด้วยการพูดให้มากที่สุด เช่น อาจจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมเดี่ยว

3. ขั้นการใช้ภาษาตามความต้องการ (The Production Stage) ในขั้นนี้ครูจะเป็นผู้ทำหน้าที่แนะนำหรือที่ปรึกษา เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการสื่อความหมายอย่างเสรี ตามความต้องการของตน เป็นการพิสูจน์ให้ผู้เรียนเห็นว่า ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนมาใช้ในสถานการณ์จริงได้หรือไม่ ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนในการใช้ภาษา จึงไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่สำคัญคือการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้มีความกล้า ในการแสดงออกทางภาษาซึ่งวิธีการที่ใช้คือ การแสดงบทบาทสมมติ

สกอตต์ (Scott, 1981 : 70) เสนอขั้นตอนการพูดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นบอกวัตถุประสงค์ ผู้สอนควรบอกให้ผู้เรียน ได้รู้ถึงสิ่งที่เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอเนื้อหา ควรเสนอในรูปปริบท ให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของ

ภาษา ความหมายของข้อความที่จะพูด ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับปริบท เช่น ผู้พูดเป็นใคร มีความ

รับผิดชอบกับคู่สนทนาอย่างไร ผู้สนทนาพยายามจะบอกอะไร สิ่งที่ถูก สถานที่ถูก และเนื้อหาที่พูดมีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 3 ขั้นการฝึกและการถ่ายโอน อาจเป็นการฝึกพูดพร้อม ๆ กัน หรือเป็นผู้สอนควรให้ผู้ฟังได้ยิน ได้ฟังสำนวนภาษาหลาย ๆ แบบ และเป็นสำนวนภาษาที่เจ้าของภาษาใช้จริง และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาได้อย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

เบียร์น (Byrne. 1987 : 28) เสนอขั้นตอนการพูดไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอ (The presentation stage) เป็นขั้นที่ครูสอนเนื้อหาใหม่ให้นักเรียนเข้าใจ จำได้ และนำไปใช้ในการฝึกพูดขั้นต่อไป ครูผู้สอนจะเป็น “ผู้ให้ความรู้” ควรใช้เวลาในขั้นนี้ให้น้อยแต่มีประสิทธิภาพ ควรนำเสนอบทสนทนา หรือบทเขียนแบบร้อยแก้ว (Prose Passage)

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกปฏิบัติ (The Practice stage) เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกพูด โดยใช้ความรู้ที่ฟังเรียนมาให้ถูกต้อง ครูทำหน้าที่เป็น “ผู้ควบคุม” ให้การฝึกนั้นถูกต้อง สื่อที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภท คือ แบบฝึก (Drill) และ เนื้อเรื่อง (Texts)

ขั้นที่ 3 ขั้นผลิตภาษา (The Production stage) ขั้นที่ครูปล่อยให้ให้นักเรียนใช้ภาษาที่รับรู้และฝึกในขั้นที่ 2 มาแล้วได้อย่างอิสระเต็มที่ ครูทำหน้าที่เป็น “ผู้จัดการ” เน้นให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างคล่องแคล่วมากกว่าเน้นความถูกต้องทางไวยากรณ์ อาจให้ทำกิจกรรมเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มก็ได้

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2537 : 19-45) ให้แนวคิดว่าการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารนี้ ทั้งผู้ฟังและผู้พูดจะต้องใช้ความสามารถทางภาษาทุกด้าน ทั้งนี้เพราะนอกจากใช้ศัพท์และโครงสร้างที่ตนรู้จักแล้วยังต้องใช้ความสามารถในการตีความ เคารความหมาย ทำนาย เรื่องที่ผู้พูดจะกล่าวถึงต่อไปได้ตลอดจนเข้าใจความหมายแฝงในคำพูดได้ แม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้พูดออกมาโดยตรงก็ตาม ขั้นตอนในการสอนทักษะพูด มีขั้นตอนเหมือนการสอนทักษะ กล่าวคือ

1. ตั้งจุดประสงค์ว่าจะให้ผู้เรียนทำอะไร โดยมีจุดประสงค์ปลายทาง (Terminal Objective) และจุดประสงค์นำทาง (Enabling Objective)

2. การดำเนินการสอน เรื่องที่นำมาสอนจะเป็นสิ่งที่นำมาปรากฏอยู่ในจุดประสงค์นำทางทั้งสิ้น ผู้สอนจะต้องนำมาสอน โดยใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เข้าช่วย มีการตอบคำถามเพื่อชักชวนความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นลำดับ ถือเป็น การให้ความรู้ทางภาษาศาสตร์

3. การฝึกพูด เป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการฝึกพูดทักษะพูดเพื่อการสื่อสารทั้งนี้ จะต้องตรงกับจุดประสงค์ปลายทางที่กำหนดไว้แล้ว ผู้สอนจะใช้กิจกรรมตลอดจนกลวิธีต่าง ๆ เช่น การถามตอบเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก เป็นคู่ ตามความเหมาะสมกับเรื่องที่สอนและ

ลักษณะของผู้เรียน ตลอดจนใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ มาช่วยให้น่าสนใจด้วย เป็นการใช้ความสามารถทางการสื่อสาร

4. การถ่ายโอน เป็นการจัดกิจกรรมหลังการฝึกการสอนสนทนาตามบทเรียนแล้ว คือ ผู้เรียนมีโอกาสนำบทเรียนนั้นมาพลิกเพลงหรือเปลี่ยนแปลงบทสนทนานั้นเป็นบทสนทนาใหม่ก็ได้

สรุปได้ว่า การสอนทักษะการพูด ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา และกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมในชั้นการฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการสื่อความหมายในขั้นตอนสุดท้าย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางทักษะการพูดได้มากที่สุดซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านทักษะการพูด และสามารถนำสิ่งที่เรียนมาไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

4. เทคนิคการสอนพูด

แอนโทนี (Anthony. 1972 : 12) ได้เสนอคำที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาษาไว้ 3 คำ คือ แนวคิด (Approach) วิธีสอน (Method) และเทคนิคการสอน (Technique) และกล่าวว่าคำสามคำนี้มีความสัมพันธ์กัน นั่นคือ เทคนิคการสอนช่วยให้บรรลุผลในขณะที่วิธีสอนต้องสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้สอนยึดถือ

เทคนิคการสอน หรือกลวิธีการสอน (Technique) หมายถึง กระบวนการใด กระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือกลวิธี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้สอดแทรกในวิธีสอนแต่ละวิธี หรือควบคู่ไปกับกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้น และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ในการสอนทักษะพูดมีผู้เสนอแนะเทคนิคการสอนไว้หลายเทคนิค ดังต่อไปนี้

เบิร์น (Byrne. 1987 : 1) ได้เสนอเทคนิคการสอนทักษะพูดภาษาอังกฤษ ในหนังสือ “Teaching oral English) ดังนี้ คือการใช้บทสนทนา (Dialogues) แบบฝึกพูด (Drills) การถาม – ตอบ (Question and answer) เกมภาษา (Language games) การอภิปราย (Discussion – making activities) แบบสอบถาม (Questionnaires and quiz) กิจกรรมการแก้ปัญหา (Problem-solving activities) กิจกรรมการละคร (Drama activities) เช่น การแสดงทำใบ้ (Mime) บทบาทสมมติ (Role-play) สถานการณ์จำลอง (Simulation)

เทคนิคการสอนทักษะการพูดที่เสนอแนะไว้ในหนังสือการเรียนทางไกล “Teaching oral communication” (Seameo Relic. 1995 : 9-43) ได้แก่ แบบฝึกพูด (Drills) ข้อมูลที่ขาดหาย (Information gap activities) แบบสอบถาม (Questionnaires) กิจกรรมการแก้ปัญหา (Problem

Solving) บทบาทสมมติ (Role play) การอภิปราย (Discussion) กิจกรรมการเดิมต่อข้อมูล (Jigsaw activities) เกมส (Games) หรือเพลง (Songs)

ละเอียดยุชานันท์ (2541 : 120) ได้สรุปเทคนิคการสอนที่นิยมใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศ ที่ใช้สอดแทรกในวิธีการสอน หรือขั้นตอนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้นและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการดังนี้

1. การฝึกเป็นกลุ่มใช้ในการให้พูดคำ หรือประโยคซ้ำตามแบบและการฝึกสนทนา
2. การทำงานเป็นคู่ หรือกลุ่ม ใช้ในการฝึก ถาม – ตอบ การสำรวจข้อมูล หรือความเห็นในชั้นเรียน
3. การแสดงบทบาทสมมติ ใช้ในการเรียนและการฝึกสนทนา
4. ข้อมูลที่ขาดหายใช้ในการฝึกการสื่อสาร
5. จินตนาการวาด และบรรยายภาพ ใช้ในการสร้างสรรค์เรื่องราวโดยใช้ภาษาของตน
6. การใช้ประโยคเทียบเคียง ใช้ในการสร้างประโยค โดยใช้โครงสร้างใหม่
7. เทคนิคอื่น ๆ ได้แก่ ประโยคสลับที่ การเขียนตามคำบอก การบรรยายภาพ ให้วาดตาม เกมการจับคู่ เกมบิงโก การตอบสนองด้วยท่าทาง การกระซิบการรวมประโยค หรือเชื่อมโยงประโยค ตารางคำสำหรับใช้แทนที่

นอกจากนี้ ไรเมส (Raimes, 1983 : 73-74) ยังได้เสนอเทคนิคการสอนทักษะพูดในรูปของกิจกรรมการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการพูดคุยซักถามเพื่อรวบรวมข้อมูล ข้อความรู้และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มัวร์วูด (Moorwood, 1978 : 4) เสนอกิจกรรมการสนทนา (Dialogues) เป็นการฝึกทักษะฟังและพูด โดยเริ่มจากการเลียนแบบตัวอย่างการสนทนาจนสามารถดำเนินการสนทนาได้ด้วยตนเอง และกิจกรรมการอภิปรายผล ในชั้นเรียนเพื่อหาข้อตกลงเป็นที่ยอมรับของทุกคนในกลุ่มการแก้ปัญหาที่กำหนดให้

เทคนิคการสอนที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถจัดแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ คือ การจัดกิจกรรมการสอนพูดเพื่อที่ผู้เรียนน่าจะได้มีอิสระในการใช้ภาษาได้อย่างเต็มที่ ส่วนประกอบที่ไม่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ คือ การกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น การสร้างประโยคต่าง ๆ การถาม – ตอบ อย่างไรก็ตามผู้สอนสามารถเลือกใช้ในการสอนทักษะการพูดได้ทั้ง 2 แบบ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและขั้นตอนในการสอน

5. การทดสอบ และประเมินผลทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

การวัดและการประเมินผลทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สามารถดำเนินการก่อน การเรียนในระหว่างการเรียนหรือหลังการเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้และความสามารถของผู้เรียน การวัดและการประเมินผลมีหลายวิธี นักวิชาการหลายท่าน นักภาษาศาสตร์และผู้เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนภาษาต่างประเทศหลายท่านได้ให้แนวทางทดสอบความสามารถในการพูด เช่น ให้ อ่านข้อความ โคลง หรือบทสนทนาที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้ว โดยประเมินการพูดจากองค์ประกอบ ต่าง ๆ อันได้แก่ สำเนียง ไวยากรณ์ ศัพท์ สำนวน ความคล่องแคล่ว ปริมาณในการสื่อสาร คุณภาพ ของข้อความ หรือ เน้นการพูดคนเดียว บนที่กเทศไปไว้ หรือการพูดคนเดียวไม่บนที่กเทศ ดังนี้

วาเลทท์ (Valette. 1972 : 12-13) กล่าวว่า การทดสอบการแสดงออกอิสระ (A free expression test) เป็นวิธีทดสอบความสามารถในการพูดอย่างหนึ่ง นักเรียนตัดสินใจว่าจะพูดอะไร และจะพูดอย่างไร ถึงแม้ว่าจะกำหนดหัวข้อกว้างหรือแนวทางการสนทนาให้กว้าง ผู้สอนไม่สามารถคาดคะเนเนื้อหาของการพูดของนักเรียนได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การพูดคนเดียวบนที่กเทศไปไว้ เป็นวิธีการทดสอบการพูดแบบหนึ่งที่มี ประสิทธิภาพนักเรียนพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นและบรรยายเหตุการณ์ก่อนทำ การบันทึก นักเรียนต้องรู้ อย่างถูกต้องว่าพวกเขาต้องทำอะไร มีแผ่นควบคุม ไม้กับคำสั่งของครู การทดสอบนี้ดีที่สุดที่ต้องทำ ในห้องปฏิบัติการภาษา ผู้สอนอาจไม่ใช่สื่อการพูดได้ แต่ใช้วิธีให้หัวข้อสั้น ๆ 3-4 เรื่อง นักเรียนมี ทางเลือกในการเลือกหัวข้อที่จะเข้าใจในพูดได้ดี

2. การพูดคนเดียวไม่บนที่กเทศไปไว้ เป็นวิธีการทดสอบที่ไม่ค่อยเป็นที่นิยมนัก ซึ่ง ต่างจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ซึ่งการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากันจะมีประสิทธิภาพมากกว่า เมื่อทั้งชั้นมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ตัวอย่างเช่น นักเรียนแต่ละคนอาจถูกถามให้บรรยาย ภาพยนตร์และนักเรียนที่เหลือพยายามอ่านชื่อเรื่อง

ลินเดอร์ (Linder. 1977 : 5-7) กล่าวว่า การวัดความสามารถในการพูดใช้เกณฑ์ที่ สำคัญ 2 ประการ

1. การวัดต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการพูด ไม่ใช่องค์ประกอบอย่างอื่น เช่น ความถูกต้องในการออกเสียง และ โครงสร้างไวยากรณ์

2. ผลของการให้คะแนน จะต้องเชื่อถือได้ องค์ประกอบที่สำคัญของการพูด ได้แก่ ความคล่องแคล่ว ความสามารถในการสร้างความเข้าใจให้ผู้ฟัง เนื้อหาสาระที่สื่อสาร คุณภาพในการพูดสื่อสาร องค์ประกอบเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำหรับให้คะแนนโดยทั่วไป

ฟินอคคิโอโร และซาโก (Finocchiaro and Sako. 1980 : 139-143) ได้แนะนำ วิธีการ ทดสอบทักษะการพูดไว้ดังนี้ คือ ให้พูดประโยคสั้น ๆ ตามเทปให้อ่านออกเสียงต่าง ๆ ที่ไม่เคยเห็น

ให้บรรยายลักษณะของวัตถุสิ่งของต่าง ๆ จากภาพที่กำหนดให้ บรรยายการกระทำหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้และให้นักเรียนตอบคำถามในการสัมภาษณ์

นอกจากนี้ ฟินอคคิโอโร และบรัมฟิต (Finnocchiaro and Brumfit. 1983 : 197-198) ได้แนะนำวิธีการทดสอบทักษะการพูดไว้เพิ่มเติมอีกหลายวิธี คือ ให้อ่านข้อความ โคลง หรือบทสนทนาที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้ว ให้พูดตามบทบาทในบทสนทนา ให้ตอบคำถาม ประโยคต่าง ๆ ที่กำหนดให้ ให้อ่านข้อความหรือเนื้อเรื่องที่นักเรียนไม่เคยเห็นมาก่อน ให้ถามคำถามจากข้อความที่กำหนดให้ ให้เปลี่ยนรูปประโยคต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้ ให้ประโยคสั้น ๆ ที่ให้ความหมายเหมือนกับที่เจ้าของภาษาใช้ ให้ตั้งคำถามจากเรื่องทีอ่าน ให้พูดหรือเล่าในสิ่งที่ควรจะทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เล่าเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน ให้วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้ฟังมา และให้วิจารณ์เรื่องที่เพื่อนพูดไปแล้ว

นอกจากนี้ มีนักการศึกษาหลายท่านเสนอแนวทางการประเมิน โดยกำหนดองค์ประกอบการพูดที่จะประเมิน ดังนี้

ลินเดอร์ (Linder. 1977 : 6-7) แบ่งองค์ประกอบการพูดเป็น 4 ด้าน คือ ความคล่องแคล่ว ความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ ปริมาณข้อความในการสื่อสาร และคุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสารและความพยายามในการสื่อสาร

ชูลซ์ และบาร์ทซ์ (Schulz and Bartz. 1975 : 18-22) แบ่งองค์ประกอบของการพูดเป็น 5 ด้าน คือ ความเข้าใจ ความคล่องแคล่ว ปริมาณของข้อมูลที่สามารถสื่อสารได้ คุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสารและความพยายามในการสื่อสาร

ระดับความสามารถของผู้พูด มีหลายระดับ และนักการศึกษาแต่ละท่าน ได้แบ่งระดับความสามารถในการพูดไว้ต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

อัจฉรา วงษ์โสธร (2543 : 209-212) ได้กำหนดคุณเกณฑ์การให้ระดับคะแนนความสามารถในการพูดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 สามารถใช้ภาษาได้ในวงจำกัด สามารถถามและตอบคำถามในเรื่องที่รู้จักคุ้นเคยดีจากประสบการณ์ทางการใช้ภาษาที่จำกัด และเข้าใจคำถามและข้อความที่ง่าย ๆ ได้

ระดับ 2 สามารถใช้ภาษาตามความจำเป็นทางสังคม และการทำงานได้อย่างจำกัด สามารถสนทนาในสถานการณ์ทางสังคมทั่วไปได้อย่างมั่นใจ แต่ไม่คล่องนัก

ระดับ 3 สามารถใช้กฎเกณฑ์ไวยากรณ์ และคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องเพียงพอที่เข้าร่วมสนทนาได้อย่างเป็นทางการในเกือบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม และอาชีพการงาน สามารถพูดคุยในเรื่องที่สนใจเป็นพิเศษ หรือเรื่องที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ ได้อย่างคล่องพอประมาณมีความ

เข้าใจในเรื่องที่ฟังก่อนซึ่งสมบูรณ์ มีวงศัพท์ที่ใช้กว้างพอจนแทบไม่ต้องพูดซ้ำ สำเนียงแปร่งมาก แต่การใช้ไวยากรณ์ดี ผู้ฟังที่เป็นเจ้าของภาษาแทบจะไม่มีปัญหาในการฟังที่เกิดจากการใช้ภาษาผิด

ระดับ 4 สามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว และถูกต้องในการพูดทุกระดับที่เกี่ยวกับความจำเป็นด้านอาชีพการงาน มีความเข้าใจและความสามารถเข้าร่วมในการสนทนาเรื่องที่ผู้พูดมีประสบการณ์อย่างคล่องมาก และมีการใช้คำศัพท์แม่นยำ ถูกต้อง สามารถโต้ตอบได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ แทบไม่มีการออกเสียงและการใช้ไวยากรณ์ผิด สามารถแปลความหรือตีความจากข้อความทั่วไปที่ไม่เป็นทางการจากภาษาหนึ่ง ไปยังอีกภาษาหนึ่งได้

ระดับ 5 สามารถพูดได้ดีเหมือนเจ้าของภาษาที่มีการศึกษาคดี เข้าใจอย่างเต็มที่ในทุกด้านของการพูด รวมถึงวงศัพท์และสำนวนที่ใช้ สามารถใช้ภาษาพูดพาดพิงถึงประเด็นทางวัฒนธรรมได้

นอกจากนี้ อัจฉรา วงษ์โสธร (2543 : 79-80) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การแบ่งระดับความสามารถในการพูด ดังต่อไปนี้

1. การออกเสียง ชัดเจนหรือไม่เพียงใด มีการลงเสียง หนัก – เบา การใช้เสียง ขึ้น – ลง การเว้นจังหวะในการพูดหรือไม่
2. ท่วงที สีหน้า การสบตากับผู้ฟังสอดคล้องและเหมาะสมกับการแสดงออกทางการพูดหรือไม่ และผู้พูดสามารถใช้อย่างได้ผลหรือไม่
3. ศัพท์ สำนวนที่ใช้ เหมาะสมและได้ความหมายหรือไม่
4. โครงสร้างประโยคที่ใช้ถูกต้องหรือไม่
5. สามารถพูดได้ใจความสำคัญของการพูดหรือไม่
6. รายละเอียดสนับสนุน หรือโต้แย้ง พร้อมทั้งการให้เหตุผลหรือไม่
7. การสรุปประเด็น หรือการขมวดท้ายคำพูดหรือไม่
8. การรักษาสัมพันธภาพกับผู้ฟังด้วยโดยการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางภาษาที่เหมาะสมหรือไม่

สรุปได้ว่า ความสามารถในการพูดมีหลายระดับ ซึ่งกำหนดระดับผู้พูดที่สามารถพูดได้ดีเยี่ยมถึงผู้พูดที่ไม่สามารถพูดได้เลย เกณฑ์ระบุความสามารถดังกล่าวประกอบด้วย ความคล่องแคล่วและความมั่นใจในการสนทนา ความสำเร็จในการสนทนา การพูดแสดงความคิดเห็น การใช้ไวยากรณ์ การใช้คำศัพท์ การออกเสียง และความเป็นธรรมชาติในการพูด

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2537 : 64-68) อธิบายว่า การวัดและประเมินผลการพูดสามารถทำได้ 6 วิธีดังนี้

1. ให้นักเรียนดูภาพ หรือวีดิทัศน์ แล้วอธิบายโดยใช้ศัพท์ และ โครงสร้างที่เรียนแล้ว และให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาพเรื่อง เพศ วัย วุฒิ สถานภาพทางสังคม อาชีพ สภาพแวดล้อม สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อากัปกิริยา และความรู้สึก ตลอดจนให้ข้อสังเกตผู้ที่เกี่ยวข้อง คู่สนทนาในภาพ หรือวีดิทัศน์
2. ให้สนทนาเป็นคู่ ๆ โดยกำหนดสร้างสถานการณ์ให้
3. ให้บันทึกตารางเวลาทำงาน แล้วนัดประชุมครั้งต่อไป
4. ให้รายงานเพื่อ ๆ ในชั้น หลังจากสำรวจว่ากิจกรรมที่เพื่อน ๆ ทำมากที่สุดในวันอาทิตย์
5. ให้สัมภาษณ์เป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม
6. ให้เล่าเรื่อง โดยใช้จินตนาการของตนเอง หรือจากประสบการณ์จริง

อัจฉรา วงษ์โสธร (2543 : 146-148) ยังได้แบ่งรูปแบบการทดสอบความสามารถในการพูดเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การพูดเดี่ยว เช่น การกล่าวรายงาน การอธิบาย การเล่าเรื่อง การให้คำแนะนำ ในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การกล่าวแสดงความคิดเห็น หรือการกล่าววิพากษ์วิจารณ์ เทคนิควิธีการวัดความสามารถทางการพูดประเภทนี้ มักเป็นวิธีทดสอบแบบตรง เพราะผู้พูดได้แสดงทักษะพูดจริงตามเนื้อหาที่ได้เตรียมมา

2. การสัมภาษณ์ หรือการสนทนา ซึ่งมักเป็นการพูดระหว่างบุคคลสองคนโดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการสอบ เป็นผู้ป้อนคำถามให้นักเรียนได้แสดงทักษะพูดของตน การสนทนามักเริ่มด้วยการทักทายเพื่อให้ผู้เรียนคลายความเครียด หรือความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นและช่วยให้คุ้นกับสถานการณ์ของการสอบได้ดีขึ้น ต่อจากนั้นจะเป็นการเข้าสู่เรื่องที่มุ่งทดสอบ ซึ่งอาจเป็นเรื่องทั่วไปตามบทบาทสมมติที่กำหนดให้ผู้เรียน เช่น การถามทิศทาง การจองบัตรชมการแสดงดนตรี การสั่งอาหารภัตตาคาร ฯลฯ หรือเป็นการพูดแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมือง การศึกษา เหตุการณ์ปัจจุบัน การพูดเกี่ยวกับแผนการในอนาคตของตนเอง เช่น การศึกษาต่อ และอื่น ๆ

3. การอภิปรายหรือ โต้วาที ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม โดยมีกรรมการให้คะแนนเป็นผู้ให้คะแนนผู้เรียนเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตามการพูดเป็นกลุ่มแบบนี้มีการพูดของผู้อื่นเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการพูดของแต่ละคน

สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้แบ่งองค์ประกอบของการพูดไว้ในคู่มือการสร้างเครื่องมือภาคปฏิบัติวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา เป็น 5 ด้าน คือ สำเนียงการออกเสียง ความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวน ความคล่องแคล่ว ในการสนทนา และความสามารถในการสื่อสาร

กล่าวโดยสรุป ทักษะการพูดเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายด้วยคำพูดในรูปการส่งสาร เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ควรจะต้องทดสอบวัดความสามารถภาคปฏิบัติด้วยแบบทดสอบวัดตรง (Direct Test) ที่วัดสภาพที่แท้จริงของการใช้ภาษาโดยตรง สามารถทดสอบได้หลายวิธี ส่วนการประเมินผลทักษะการพูดมีนักการศึกษาหลายท่านแบ่งองค์ประกอบการพูดไว้พร้อมกำหนดเกณฑ์การประเมินให้คะแนนที่คล้าย ๆ กัน สามารถเลือกนำไปเลือกใช้ประเมินผลทักษะการพูดได้ตามความเหมาะสม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดรูปแบบการประเมินทักษะการพูดตามแบบสำนักทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 8-10) ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินให้คะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของสำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ระดับ	พฤติกรรมความสามารถ	คะแนน
	1. ด้านสำเนียงการออกเสียง (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)	
A	ออกเสียงได้เช่นเดียวกับเจ้าของภาษา และไม่มีสำเนียงภาษาแม่ปนเลย	5
B	ออกเสียงได้ถูกต้องเกือบทั้งหมด	4
C	มีสำเนียงภาษาแม่ปะปนและมีการออกเสียงผิดเป็นบางครั้ง	3
D	มีสำเนียงภาษาแม่ปะปนจนทำให้คู่สนทนาเข้าใจยาก	2
E	ออกเสียงผิดบ่อยมาก	1
F	ออกเสียงผิดบ่อยมาก เกือบทั้งหมด	0
	2. ด้านความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	
A	ใช้ไวยากรณ์ไม่มีข้อผิดพลาดเลย	25
B	ใช้ไวยากรณ์ผิดพลาดเล็กน้อย	21
C	ใช้ไวยากรณ์ผิดพลาดบ้างแต่ไม่ได้ทำให้ความหมายของประโยคเพี้ยน	17
D	ใช้ไวยากรณ์ผิดบ่อยครั้ง	13
E	ใช้ไวยากรณ์ผิดมาก	9
F	ใช้ไวยากรณ์ผิดเกือบทั้งหมด	5
	3. ด้านคำศัพท์ สำนวน (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	
A	ใช้คำถูกต้องชัดเจนเทียบกับเจ้าของภาษา	25
B	ใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์	21

ระดับ	พฤติกรรมความสามารถ	คะแนน
C	ใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสนทนาได้ดี	17
D	ใช้คำศัพท์ผิดบ้างและเลือกใช้คำไม่เหมาะสม	13
E	ใช้คำศัพท์ผิดเป็นส่วนมาก	9
F	ใช้คำศัพท์ผิดเกือบทั้งหมด	5
4. ด้านความคล่องแคล่วในการสนทนา (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)		
A	พูดได้อย่างคล่องแคล่ว ชัดเจนเทียบกับเจ้าของภาษา	15
B	พูดได้ค่อนข้างคล่อง	13
C	มีหยุดเว้นช่วงการพูดบ้าง เพราะพยายามคิดหาคำศัพท์หรือประโยคใหม่	11
D	หยุดเว้นช่วงการพูดบ่อย	9
E	พูดช้ามาก แม้ว่าจะเป็นการประ โยคสั้น ๆ	7
F	ออกเสียงเว้นระยะการพูดนาน ไม่สามารถสนทนาต่อ ได้ไม่สามารถพูดให้ ผู้ฟังเข้าใจได้เลย	5
5. ด้านความสามารถในการสื่อสาร (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)		
A	พูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้ทั้งหมด	30
B	พูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้บ้างเป็นส่วนใหญ่	25
C	พูดให้ผู้ฟังเข้าใจ โดยใช้ประโยคง่าย ๆ สั้น ๆ	20
D	พูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้บ้างเพียงบางส่วน บางวลี	15
F	พูดให้ผู้ฟังเข้าใจ ได้เพียงเล็กน้อยเป็นคำ ๆ เป็นวลี ไม่ต่อเนื่องครบถ้วน	10

ระดับคุณภาพ

ดี	หมายถึง	ได้คะแนนระหว่าง 80 – 100 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ได้คะแนนระหว่าง 70 – 79 คะแนน
พอใช้	หมายถึง	ได้คะแนนระหว่าง 50 – 69 คะแนน
ควรปรับปรุง	หมายถึง	ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน

ตารางที่ 2 ตัวอย่างแบบบันทึกผลการประเมินด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียน
แต่ละคน

องค์ประกอบของความสามารถ ในการพูด	ระดับคะแนน					
	A	B	C	D	E	F
1. สำเนียงการออกเสียง	5	4	3	2	1	0
2. ไวยากรณ์	25	21	17	13	9	5
3. คำศัพท์/จำนวน	25	21	17	13	9	5
4. ความคล่องแคล่ว	15	13	11	9	7	5
5. ความสามารถในการสื่อสาร	30	15	20	5	10	5

สรุปได้ว่า ทักษะการพูดเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายด้วยคำพูดในรูปของการส่งสาร เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ควรจะต้องทดสอบวัดความสามารถภาคปฏิบัติด้วยแบบทดสอบวัดตรง (Direct Test) ที่วัดสภาพที่แท้จริงของการใช้ภาษาโดยตรง สามารถทดสอบได้หลายวิธี ส่วนการประเมินผลทักษะการพูดมีนักการศึกษาหลายท่านแบ่งองค์ประกอบการพูดไว้พร้อมกำหนดเกณฑ์การประเมินให้คะแนนที่คล้าย ๆ กัน สามารถเลือกนำไปใช้ประเมินผลทักษะการพูดได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดรูปแบบการประเมินทักษะการพูดของกรมวิชาการ

กิจกรรมบทบาทสมมติ

1. ความหมายของกิจกรรมบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเทคนิคหรือกิจกรรมการสอนวิธีหนึ่งซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ ดังนี้

ลิฟวิงสโตน (Livingstone, 1985 : 85) ให้คำจำกัดความของกิจกรรมบทบาทสมมติว่าเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกภาษาได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมและบทบาทที่แท้จริงในส่วนของเนื้อหาที่จะนำมาสอน บางครั้งไม่อาจคาดเดาได้ว่าเนื้อหาหรือสถานการณ์ใดที่เหมาะสมและจำเป็นแก่ผู้เรียน สิ่งที่ทำได้ คือฝึกให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงบทที่ได้รับ มุ่งฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะความรู้ที่ได้เรียนและนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

ลาดูซ (Ladousse. 1988 : 3) ให้เหตุผลในการนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาสอนว่า ผู้เรียนจะได้รับกิจกรรมที่หลากหลายจากกิจกรรมการเรียน เช่น ได้เรียนรู้หน้าที่และโครงสร้างทางภาษา ผู้เรียนมีโอกาสฝึกพูด ฝึกการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ที่ปลอดภัย และเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสถานการณ์ต่าง ๆ และยังช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ได้กล้าพูด กล้าแสดงออกซึ่งก่อให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นเทคนิคการสื่อสารที่สามารถพัฒนาความคล่องในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้เรียนและยังเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน ผู้สอนและผู้เรียนต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน ในการนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาใช้ครูสามารถยืดหยุ่นสถานการณ์ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง

โจอันนา บูดเดน (Budden. 1998 : ออนไลน์) ได้เห็นความหมายเกี่ยวกับบทบาทสมมติว่าเป็นกิจกรรมการพูดที่ต้องสวมบทบาทเป็นคนอื่นหรือเป็นตัวของตัวเองแต่ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องจินตนาการขึ้นมา ซึ่งการจินตนาการสถานการณ์ต่าง ๆ นี้ช่วยให้นักเรียนทำในสิ่งที่ต้องการอยากจะเป็นในช่วงเวลาสั้น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น เป็นประธานาธิบดี ราชนิกู เศรษฐี หรือดารานักร้องที่เขาชื่นชอบ กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานทำให้นักเรียนเพลิดเพลินในระหว่างร่วมกิจกรรม ตอนท้ายมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันทำให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น

แพทริเซีย (Patricia. 1998 : ออนไลน์) ให้ความหมายของบทบาทสมมติว่าเป็นวิธีที่มีประโยชน์ที่สุดในการสอนภาษาที่สอง พัฒนาทักษะในการเรียนภาษา เพราะช่วยให้นักเรียนมีความกล้าคิดกล้าแสดงออก เป็นวิธีที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

อากรณ ใจเที่ยง (2540 : 119) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ผู้เรียนคิดว่าควรจะเป็น ผู้สอนจะใช้การแสดงออกทั้งด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นพื้นฐานการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนอันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียนอย่างลึกซึ้งและรู้จักปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรมและการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ทิสนา แคมมณี (2551 : 41) กล่าวว่าบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทสมมติเป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติ

ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสถานะต่าง ๆ

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 142 – 143) กล่าวถึงกิจกรรมบทบาทสมมติว่าเป็นกิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้บทบาทที่สมมติขึ้นจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งทีใกล้เคียงกับความเป็นจริงเป็นเครื่องมือในการสอน โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้นและแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้สึก อารมณ์และเจตคติของผู้แสดงที่มีต่อบทบาท การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนสวมบทบาทต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่กำหนดไว้จะให้เกิดจินตนาการและแรงบันดาลใจที่จะนำทักษะทางภาษาที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการสื่อสาร การแสดงกิจกรรมบทบาทสมมติในกิจกรรมการสอนภาษามุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้คำที่ถูกต้องเหมาะสม

จากความหมายของบทบาทสมมติข้างต้น สรุปได้ว่าบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนแสดงออกทั้งคำพูดและท่าทางตามลักษณะนิสัยของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น โดยมีภารกิจซ่อม และนำการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นหัวข้ออภิปรายในการเรียนรู้

2. รูปแบบการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ (Role Playing Model)

รูปแบบการใช้บทบาทสมมติที่นักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

ปรีชา เศรษฐจิธร (2524 : 139) กล่าวว่าการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนมี

2 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้ หมายถึง การใช้บทบาทสมมติเข้ามาช่วยในการสอน โดยที่ผู้สอนได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า หวังจะให้ผู้เรียนได้เรียนไปตามแผนและขั้นตอนที่เตรียมไว้ เช่น ครูเตรียมสถานการณ์สมมติล่วงหน้า และเตรียมบทสนทนามาอย่างเรียบร้อย เมื่อเข้าสอนครูจะสอนและใช้บทบาทสมมติตามขั้นตอนที่เตรียมมา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึง การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ครูไม่ได้เตรียมบทบาทมาให้ผู้เรียนล่วงหน้า

Tisana Tiansame (1972 : 122-123 ; อ้างอิงจาก วารี ธีระจิตร. 2534 : 186-187)

กล่าวถึงการแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนว่ามี 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structured Role-Playing) เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยกระทำ ทดลอง ฝึกหัด และลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นแล้ว สามารถเลียนแบบหรือเรียนรู้โดยการ

มีปฏิกริยาโต้ตอบพฤติกรรมของผู้เล่นบทบาท ผู้นำจะทำหน้าที่ตีความ และตัดสินใจอย่างพิถีพิถัน สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหลักการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์เป็นโอกาสที่สมาชิกจะเพิ่มความรู้สึเกี่ยวกับารรับรู้ การมอง การเห็น และการเกิดปัญหา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ (Spontaneous role playing) รูปแบบการใช้บทบาทสมมตินี้คล้าย ๆ กับแบบแรก คือ สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ด้วยการสังเกตเลียนแบบ และการวิจารณ์หรือติชม แต่ข้อมูลระหว่างทฤษฎีต่างกับทฤษฎีแรกคือ กระบวนการวิเคราะห์ในสถานการณ์การเรียนรู้ ในแบบนี้ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้คิดหารูปแบบพฤติกรรมของเขาเอง มาทดลอง และค้นคว้าหาพฤติกรรมใหม่ ๆ การใช้บทบาทสมมติแบบนี้มักใช้ปนกับแบบแรก ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของกลุ่ม

กาญจนา จันทะดวง (2543 : 118) เสนอว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการสอนที่ไม่ยุ่งยาก และเป็นที่ยอมรับใช้กันมากในปัจจุบัน และสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติที่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เมื่อผู้สอนกำหนดสถานการณ์หรือหัวข้อขึ้นมา จากนั้นนำมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับฟัง แล้วมอบบทบาทให้กับผู้แสดงตามความเหมาะสม โดยผู้แสดงอาจสอดแทรกรายละเอียดเพิ่มเติมของเนื้อหาได้

2. การแสดงบทบาทสมมติที่ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เป็นวิธีการสอนที่ใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนหรือใช้ในระหว่างที่มีการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนนั้นน่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น

ทิตินา แคมมณี (2551 : 359-360) ได้เสนอ เทคนิคและข้อเสนอนี้ต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอน โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การเตรียมการ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะให้ชัดเจน และสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติที่จะช่วยสนองวัตถุประสงค์นั้น สถานการณ์และบทบาทสมมติที่กำหนดขึ้น ควรมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ส่วนที่จะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดขึ้นกับวัตถุประสงค์ ผู้สอนอาจใช้บทบาทสมมติแบบละคร ซึ่งจะกำหนดเรื่องราวให้แสดงแต่ไม่มีบทให้ ผู้สวมบทบาทจะต้องคิดแสดงเอง หรืออาจใช้บทบาทสมมติแก้ปัญหา ซึ่งจะกำหนดปัญหาหรือความขัดแย้งให้ และอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมบ้าง น้อยบ้างซึ่งผู้สวมบทบาทจะใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการแสดงออกและแก้ปัญหาตามความคิดของตน

2. การเริ่มบทเรียน ผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้หลายวิธี เช่น โยงประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้เรียน หรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนครั้งต่าง ๆ เข้าสู่เรื่องที่จะศึกษา หรืออาจใช้วิธีเล่าเรื่องหรือสถานการณ์สมมติที่เตรียมมาแล้วทิ้งท้ายด้วยปัญหา

เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากติดตาม หรืออาจใช้วิธีชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดง และช่วยกันคิดแก้ปัญหา

3. การเลือกผู้แสดง ควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการแสดง เช่น เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะเหมาะสมกับบทบาท เพื่อช่วยให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว หรือเลือกผู้แสดงที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับบทบาทที่กำหนดให้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคนนั้นได้รับประสบการณ์ใหม่ ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ และเกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะต่างไปจากตน หรืออาจให้ผู้เรียนอาสาสมัคร หรือเจาะจงเลือกคนใดคนหนึ่ง ด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ เมื่อได้ผู้แสดงกล้าแล้ว ควรใช้เวลาผู้แสดงเตรียมการแสดง โดยให้ฝึกซ้อมบ้างตามความจำเป็น

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ หรือผู้ชม ผู้สอนควรเตรียมผู้ชมและทำความเข้าใจกับผู้ชมว่า การแสดงบทบาทสมมตินี้ จัดขึ้นมิใช่มุ่งความสนุก แต่มุ่งที่จะให้เกิดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นจึงควรชมด้วยการสังเกต ผู้สอนควรให้คำแนะนำว่าควรสังเกตอะไร และควรบันทึกข้อมูลอย่างไร ผู้สอนอาจจัดทำแบบสังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกตด้วยก็ได้

5. การแสดง ก่อนที่จะแสดงอาจมีการจัดการการแสดงดูให้สมจริง ฉากการแสดงอาจเป็นฉากง่าย ๆ หรืออาจจัดให้ดูสวยงาม แต่ไม่ควรใช้เวลา และควรคำนึงถึงความประหยัดด้วย เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้ว ผู้สอนให้เริ่มการแสดง และสังเกตการณ์แสดงอย่างใกล้ชิด ไม่ควรมีการจัดการแสดงกลางคัน นอกจากกรณีที่มีปัญหาเมื่อการแสดงออกนอกทางผู้สอนอาจจำเป็นต้องให้คำแนะนำบ้าง เมื่อมีการแสดงดำเนินไปพอสมควรแล้ว ผู้สอนควรตัดบท ยุติการแสดง ไม่ควรให้การแสดงยืดเยื้อ ยืนเยื้อ จะทำให้ผู้ชมเกิดการเบื่อหน่าย การตัดบทควรทำเมื่อเห็นว่าการแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ และอภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือตัดบทเมื่อการแสดงเริ่มยืดเยื้อ หรือเมื่อผู้ชมจะเดาได้ว่า เรื่องราวจะดำเนินการไปอย่างไร หรือในกรณีที่ผู้แสดงเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไปจนแสดงต่อไปไม่ได้ ควรตัดบททันที

6. การวิเคราะห์อภิปรายผลการแสดง ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการอภิปรายในช่วงนี้มีหลายประการ ที่สำคัญคือการสัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดงและจดบันทึกไว้บนกระดาน ต่อจากนั้นจึงสัมภาษณ์ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ถึงข้อมูลที่สังเกตได้ ผู้สอนควรจดบันทึกข้อมูลเหล่านี้ลงบนกระดาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นประเด็นในการอภิปราย และสรุป ต่อจากนั้น จึงให้ทุกฝ่ายร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นและสรุปประเด็นการเรียนรู้ สิ่งสำคัญมากที่ผู้สอนพึงคำนึงในการอภิปรายก็คือ การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติก็เพื่อวัตถุประสงค์จะให้บทบาทเป็น

เครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้เจตคติ หรืออคติต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดง ออกมาเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ ดังนั้น การอภิปรายจึงต้องมุ่งเน้นและอภิปรายในเรื่องของ พฤติกรรมนั้นออกมา การซักถาม จึงควรมุ่งประเด็นไปที่ว่าผู้แสดง ได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา การอภิปราย ไม่ควร มุ่งประเด็นไปที่การแสดงของผู้สวมบทบาทว่า แสดงได้ดี – ไม่ดี เพียงใด เพราะนอกจากจะเป็นการ อภิปรายที่ผิดวัตถุประสงค์แล้วยังอาจทำให้ผู้แสดงเสียความรู้สึกได้ ในกรณีที่การอภิปรายเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเสนอแนวคิดและแนวทางอื่น ๆ เพิ่มเติมต่างไปจากผู้สวม บทบาทแสดง ผู้สอนอาจให้มีการแสดงและการอภิปรายเพิ่มเติม และสรุปบทเรียนอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป วิธีสอนโดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทใน สถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งวิธีการสอนยังมุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา เกิดความ เข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น ในการใช้วิธีการสอน โดยการใช้การแสดง บทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนควรมีการเตรียมการสอนและกำหนดวัตถุประสงค์ที่ ชัดเจนเพื่อให้ผู้แสดงมีความเข้าใจ และควรมีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วย อาจมี หลากหลายวิธีการ เช่น การ โยงประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้เรียน และก่อนเริ่มการแสดง ผู้สอนควร เลือกผู้แสดงที่ใกล้เคียงกับบทบาทนั้นเพื่อให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่นและควรมีการเตรียมผู้ สังเกตการณ์เพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญ หลังจากการแสดงเสร็จสิ้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน อภิปรายเพื่อสรุปผลของการแสดงซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์

3. องค์ประกอบของกิจกรรมบทบาทสมมติ

องค์ประกอบที่จำเป็นในการแสดงบทบาทสมมติ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 143) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. สถานการณ์ หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และหัวข้อเรื่องสนทนา ผู้สอนจะต้อง อธิบายสถานการณ์และงาน (Task) ที่ผู้เรียนจะต้องทำให้สำเร็จ งานที่จะทำจะมีระดับยากง่ายตาม ระดับของผู้เรียน เช่น การรับโทรศัพท์ หรือการตกลงในธุรกิจ เป็นต้น
2. บทบาท หมายถึง การมอบหมายบทบาทให้ผู้เรียนสวมบทบาทที่กำหนดให้ ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในบุคลิกภาพและประสบการณ์ สถานะทางสังคม ปัญหาและความ ต้องการของบทบาทที่ตนจะแสดง คำอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทไม่ควรมากหรือละเอียด จนเกินไป เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพ

3. จำนวนที่เป็นประโยชน์สำหรับการแสดงบทบาทสมมติ หมายรวมถึง จำนวน วลี คำศัพท์เฉพาะและรูปแบบของภาษา เช่น การถามลักษณะ Wh-Questions ตลอดจน ข้อมูลต่าง ๆ ด้านภาษาศาสตร์สังคม

4. ความรู้พื้นฐานในเนื้อหาของสถานการณ์ หมายถึง ความรู้ทั่วไปที่ผู้เรียน จำเป็นจะต้องมีเกี่ยวกับสถานการณ์ในการแสดง เช่น การแสดงบทบาทสมมติในการประชุม เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ผู้สอนต้องให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน โดยเตรียมเอกสารให้อ่าน ภาพยนตร์ หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย

วูดเวิร์ด (Woodward. 1991 : 12) ให้ความสำคัญของกิจกรรมบทบาทสมมติที่ต่าง ออกไปโดยกล่าวว่าองค์ประกอบของกิจกรรมบทบาทสมมติมี 3 ส่วน ดังนี้

1. วิธีการสร้างสถานการณ์ ภาษา บรรยากาศ และตัวละครในกิจกรรมบทบาท สมมติ ได้แก่ การเลือกลักษณะตัวละคร ชุดภาษาที่ต้องนำมาฝึกหัดนักเรียน สถานที่ในการแสดง กิจกรรม รายละเอียดของการแสดง ระยะเวลา บทสนทนาที่เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ คนตรี ประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศ

2. วิธีที่แตกต่างในการให้บทแก่ผู้แสดง คือ การให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการเลือก บทที่อยากจะแสดง โดยครูจะให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลและการตกแต่งบทสนทนา

3. การจัดกลุ่มของผู้เรียนก่อนและระหว่างกิจกรรมบทบาทสมมติ ครูเป็นผู้ เตรียมเนื้อหาในการสอนและกำหนดบทบาทในการแสดง โดยใช้บัตรบทบาท ทั้งนี้ในการฝึกหัดครู ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนบทบาทในการแสดงซึ่งกันและกัน ในระหว่างฝึกหัดครูต้อง สังเกตและบันทึกผลของกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของกิจกรรมบทบาทสมมตินั้นเริ่มต้นจากการสร้าง สถานการณ์ การเลือกตัวละครที่เหมาะสม การเตรียมชุดภาษาที่จะนำมาฝึกพูดซึ่งต้องเหมาะสมกับ ตัวผู้เรียน ระยะเวลา สถานที่ ทั้งนี้ผู้สอนต้องแจ้งจุดประสงค์ให้ชัดเจนเพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำ กิจกรรม และผู้สอนเองควรเปิด โอกาสให้ผู้เรียนอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบทสนทนาเอง หรือการเลือกบทบาท และประการสำคัญผู้สอนควรให้ความช่วยเหลือผู้เรียนทุกเมื่อเมื่อผู้เรียนรู้สึก คับข้องใจ

4. ขั้นตอนของกิจกรรมบทบาทสมมติ

นักการศึกษาหลายท่านเสนอขั้นตอนการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 62-63) ให้ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพของ การสอน โดยการแสดงบทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนควรชี้แจงจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติ และสิ่งที่ต้องการให้ผู้สังเกตศึกษาจากการแสดงบทบาทสมมตินั้น

2. ผู้สอนต้องเตรียมสถานการณ์ และมีคำอธิบายสถานการณ์ให้ชัดเจน สำหรับผู้ที่แสดงบทบาทแต่ละคน ซึ่งจะต้องจดจำสถานการณ์ที่ตนจะต้องแสดงบทบาทไว้ให้แม่นยำมีความเข้าใจในบทบาทของตนอย่างรู้แจ้งสถานการณ์และบทบาทที่กำหนดมักพิมพ์ลงในแผ่นกระดาษเพื่อมอบให้ผู้แสดงบทบาทได้ศึกษา

3. ควรใช้เวลาในช่วงสั้น ๆ สำหรับผู้ที่แสดงบทบาทสมมติได้ประมวลความคิดซักซ้อมและเตรียมการ

4. ในการแสดงบทบาทสมมติจะต้องมีบรรยากาศที่เสรีและรู้สึกลดภัย

5. อาจมีการปรับปรุงและแสดงกิจกรรมบางตอนใหม่

6. หลังจากการแสดงบทบาทสมมติควรมีการอภิปรายถึงพฤติกรรมที่แสดงและประเมินผลการปฏิบัติของผู้เรียน โดยใช้คำถามต่อไปนี้

6.1 แต่ละคนแสดงบทบาทได้สมจริงเพียงใด

6.2 มีความแตกต่างของบทบาทที่แสดงในทางใด

6.3 การแสดงบทบาทเปลี่ยนแปลงความคิดของท่านเกี่ยวกับตัวละครที่

แสดงอย่างไร

6.4 อะไรคือจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสำหรับบทเรียนนี้

การนำบทบาทสมมติไปใช้ในห้องเรียนนั้น วิธนา วิสเพ็ญ (2529 : 5-6) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การใช้บทบาทสมมติในห้องเรียนโดยทั่วไป กำหนดตายตัวไม่ได้ว่าควรจะใช้แทรกในตอนใดของบทเรียน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูว่า จะใช้ตอนใดเข้าสู่บทเรียนตอนสอนเนื้อหาให้แสดงเพื่ออธิบายเหตุการณ์หรือตอนสรุปบทเรียนก็ได้ แต่แต่ละครั้งควรใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 10 นาที และไม่ควรรนานเกินกว่า 20 นาที สถานที่แสดงอาจจะเป็นห้องเรียนหรือสถานที่ตามเหตุการณ์ที่สมมติแต่สิ่งที่คำนึงคือบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

2. ก่อนจะเริ่มแสดง ครูควรอธิบายให้ผู้แสดงได้เข้าใจถึงบทบาทที่ตนจะต้องแสดงออก ว่าควรแสดงอย่างไร ใช้คำพูดชนิดใด

3. การคัดเลือกผู้แสดง อาจอยู่ในรูปของการสมัครใจ สลับการคัดเลือก ในกรณีที่คัดเลือก ครูควรเลือกให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ตรงกันข้ามกับตัวจริงของเขา เช่น เด็กขี้อาย แสดงบทบาทผู้นำ เด็กที่เรียนไม่เก่งแสดงเป็นคนเก่ง สลับกับการเลือกคนให้เหมาะสมกับบทบาท

5. ขั้นตอนการนำบทบาทสมมติไปใช้

เพื่อให้กิจกรรมการสอนบทบาทสมมติสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ครูผู้สอนควรปฏิบัติตามขั้นตอนที่มั่นใจว่า แต่ละขั้น ได้รับการตรวจสอบและใช้ให้เหมาะสมที่สุด นักการศึกษาต่าง ๆ ได้เสนอขั้นตอนการนำบทบาทสมมติไปใช้ดังต่อไปนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2546 : 56) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้สอนควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน สร้างสถานการณ์ และกำหนดบทบาทสมมติ
2. ขั้นเริ่มบทเรียน ควรกระตุ้นความสนใจผู้เรียนให้คิดและอยากติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น

- 2.1 การเชื่อมโยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน
- 2.2 การเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับในอดีต
- 2.3 การเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติที่เตรียมมาแล้วและทิ้งท้ายด้วย

ปัญหา

- 2.4 การชี้แจงให้เห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดงและร่วมกันคิด

แก้ปัญหา

- 2.5 การใช้คำถามซึ่งเป็นคำถามหลักในประเด็นที่ต้องการกระตุ้นให้เกิดการ

คิด ฯลฯ

3. ขั้นเลือกผู้แสดง

การเลือกผู้แสดงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนและควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอาสาสมัครแสดงบทบาทด้วยความเต็มใจ เมื่อเลือกผู้แสดงครบถ้วนโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้ว ควรให้เวลาในการเตรียมการแสดงและการฝึกซ้อมพอสมควร เช่น

- 3.1 เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะเหมาะสมกับบทบาท เพื่อให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่น ตามวัตถุประสงค์
- 3.2 เลือกผู้แสดงที่มีความตรงข้ามกับบทบาทที่กำหนดให้ เพื่อให้ผู้เรียนคนนั้นได้รับประสบการณ์ใหม่ เกิดความเข้าใจในความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากตน

3.3 เลือกผู้แสดงจากอาสาสมัครหรือความสมัครใจที่ผู้แสดงแต่ละคนสนใจเลือกผู้แสดงแบบจำเพาะเจาะจง เพื่อให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ได้ข้อคิดจากบทบาทที่ได้รับ

4. ขั้นกำหนดตัวผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม

ผู้สอนควรซ่อมความเข้าใจกับผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ว่า การแสดงบทบาทสมมติที่จัดขึ้นนี้มีได้มุ่งนำเสนอเพื่อความสนุกสนาน ความบันเทิง แต่ที่จริงแล้วจุดประสงค์ที่สำคัญมุ่งให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้แสดงและผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ ดังนั้นผู้ชมควรสังเกตและมีแบบบันทึกการสังเกต เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน

5. ขั้นแสดง

การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการแสดง ควรใช้เศษวัสดุที่ซ้ำ (Reuse) การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หรือซ่อมแซมได้ (Repair) เพื่อเป็นการประหยัดและปลูกจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า จัดเป็นฉาก การแสดงสมจริงสมจัง เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้วให้เริ่มการแสดงตามเวลาที่กำหนด ผู้ดูแลควรกำกับดูแล การแสดงอย่างใกล้ชิดไม่ควรให้ใช้เวลายืดเยื้อเกินไปหรือแสดงออกนอกเรื่องหรือวกวนไปมาจนผู้ชมเกิดความรำคาญหรือสับสนไม่สามารถจับประเด็นที่ต้องการได้

6. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เทคนิคที่จำคือการสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้แสดง และการจดบันทึกต่อจากนั้นสัมภาษณ์ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ต่าง ๆ จากข้อมูลที่บันทึกไว้ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นประเด็นในการอภิปรายสะท้อนความคิดเห็นและสรุปประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ ผู้สอนต้องระมัดระวังในการคุมประเด็นการอภิปราย โดยเน้นผู้ร่วมอภิปรายทุกคนให้ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติว่า บทบาทที่ผู้แสดงแสดงออกมานั้นเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ เจตคติและอคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงแต่ละคนออกมาเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้

7. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

เมื่อได้วิเคราะห์และอภิปรายผลของการแสดงแล้ว ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่มและมุ่งใจผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแนวคิดที่กว้างขึ้น โดยให้ข้อคิดว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็นมานั้น เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นฐานความจริงในวิถีชีวิตทั้งนั้น แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันกำหนดกรอบแนวคิดของเรื่อง สรุปประเด็นให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการแสดงที่กำหนดไว้

กาญจนา จันทะดวง (2543 : 118-119) สรุปว่าในการสอนด้วยวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติมีขั้นตอนซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ที่จะให้เรียนได้ศึกษาและเกิดการ
เรียนรู้

1.2 กำหนดบทบาทให้แก่ผู้เรียน สถานการณ์ เตรียมสื่อ อุปกรณ์และ
สถานที่เพื่อใช้ประกอบในการแสดงบทบาทสมมติ

2. ขั้นการดำเนินการ

2.1 นำเข้าสู่บทเรียน โดยแจ้งวัตถุประสงค์และเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นอย่าง
คร่าว ๆ รวมทั้งบทบาทที่แสดงของแต่ละคน

2.2 ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทที่ได้รับตามความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจ
ของผู้เรียนเองอย่างอิสระ โดยผู้สอนไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวขณะที่ผู้เรียนแสดงแต่ต้องสังเกต
พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งผู้แสดงและผู้ดูอย่างละเอียดทุกขั้นตอน อาจต้องบันทึกพฤติกรรมสำคัญ ๆ เพื่อ
มาสรุปและประเมินผลต่อไป ในขั้นแสดงผู้สอนอาจยุติการแสดง ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความ
จำเป็น

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

3.1 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทที่เรียนแสดงว่ามีความ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขตามความรู้สึกนึกคิดทั้งจากผู้แสดงและผู้ดู

3.2 แสดงบทบาทสมมติเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ถ้ามีความจำเป็น

4. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

4.1 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปแง่คิดที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาสาระที่ได้รับ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

5. ขั้นประเมินผล

5.1 ประเมินผลจากการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน

5.2 ประเมินผลจากการร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมวิจารณ์และการบอก
ถึงประโยชน์

5.3 ติดตามการนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

อาจารย์ ใจเที่ยง (2540 : 120-122) เสนอว่าการสอน โดยใช้บทบาทสมมติในแต่ละ
ขั้นตอนมีวิธีการสอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสอน เป็นการเตรียมใน 2 หัวข้อใหญ่ ได้แก่

1.1 เตรียมจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติให้แน่ชัดและเฉพาะเจาะจงว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอะไรจากการแสดง

1.2 เตรียมสถานการณ์สมมติ เพื่อเล่าให้ผู้เรียนฟัง โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมตินี้อาจเตรียมเขียนไว้อย่างละเอียดเพื่อมอบบทแก่ผู้เรียน หรือเตรียมเฉพาะสถานการณ์เพื่อเล่าให้ผู้เรียนฟัง ส่วนรายละเอียดผู้เรียนต้องคิดเอง

การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมตินี้ ควรให้มีความชัดเจนมีความยากง่ายให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับความจริง และควรให้มีความขัดแย้งหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข เพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดและแก้ปัญหา

2. ขั้นตอนการสอน จัดแบ่งย่อยเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

2.1 ชี้นำเข้าสู่การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้สอนอาจใช้วิธีโยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียนเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมติ ชี้แจงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติและการร่วมกันช่วยกันแก้ปัญหา

2.2 เลือกผู้แสดง เมื่อผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมแล้วผู้สอนจะจัดตัวแสดงในบทบาทต่าง ๆ ในการเลือกผู้แสดงนั้นอาจใช้วิธีดังนี้

2.2.1 เลือกอย่างเจาะจงเช่น เลือกผู้มีปัญหามาแสดง เขาจะได้อะไรในปัญหาและเห็นวิธีแก้ปัญหา

2.2.2 เลือกผู้มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติ มีความสามารถเหมาะสมกับบทบาทที่กำหนดให้

2.2.3 เลือกผู้แสดงโดยให้อาสาสมัคร เพื่อให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนและการตัดสินใจ

2.3 การเตรียมความพร้อมของผู้แสดง เมื่อเลือกผู้แสดงได้แล้ว ผู้สอนควรใช้เวลาผู้แสดงในการเตรียมตัวก่อนการแสดง ผู้สอนควรช่วยให้กำลังใจ ช่วยให้กำลังใจ ช่วยขจัดความตื่นเต้นประหม่า

2.4 การจัดการการแสดง การจัดการแสดงอาจจัดง่าย ๆ คำนึงถึงความประหยัดเวลาและทรัพยากร

2.5 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ในขณะที่ผู้แสดงเตรียมตัว ผู้สอนควรใช้เวลานั้นเตรียมผู้ชมด้วย โดยควรทำความเข้าใจกับท่านผู้ชมว่าควรสังเกตอะไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และอภิปรายในภายหลัง ผู้สอนอาจเตรียมข้อสังเกตหรือจัดทำแบบสังเกตการณ์เตรียม

ไว้ให้พร้อมแล้วเลือกผู้สังเกตการณ์ให้ช่วยกันดู บันทึกพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ไป

2.6 การแสดงเมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้วจึงเริ่มแสดง การแสดงนี้ควรปล่อยให้ เป็นไปตามธรรมชาติ ผู้สอนไม่ควรเข้าขัดกลางคัน นอกจากกรณีผู้แสดงและผู้ชมอย่างใกล้ชิด

2.7 การตัดบทผู้สอนหรือผู้กำกับควรตัดบทหรือหยุดการแสดงเมื่อการ แสดงผ่านไปเป็นเวลาพอสมควร ไม่ควรปล่อยให้การแสดงเยิ่นเย้อเกินไปจะทำให้เสียเวลาและทำ ให้ผู้ชมเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และ อภิปรายได้

2.7.2 ผู้ชมและผู้แสดงพอจะเล่าได้ว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้ามีการ แสดงต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงมาสามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดความเข้าใจผิดบาง ประการหรือเกิดอารมณ์สะท้อใจมากเกินไป

2.7.4 การแสดงยึดเชื้อไม่ยอมจบหรือจบไม่ลง และผู้ชมเกิดความสนใจ ที่จะชมการแสดงจนจบเรื่อง

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง (ชั้นการประเมินผล) ชั้นนี้ถือเป็น ชั้นที่สำคัญยิ่งในการสอน เพราะเป็นชั้นที่ให้ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้สังเกตเห็นและ นำมาวิเคราะห์อภิปรายจนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับตนเอง ในขณะที่ครูควรเตรียม สถานการณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นแนวทางสำหรับตัวเองที่จะใช้กระตุ้นผู้เรียนคิดวิเคราะห์และอภิปราย ร่วมกัน โดยทั่ว ๆ ไปวิธีการใช้ในการดำเนินการในชั้นนี้มีดังนี้

3.1 ชี้แจงให้ผู้ชมเข้าใจว่า การอภิปรายเน้นที่เหตุผลและผู้แสดงได้แสดง ออกมาไม่ใช่เน้นที่ใครแสดงดีไม่ใช่อะไร

3.2 สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดง

3.3 สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม

3.4 ให้กลุ่มผู้สังเกตการณ์และผู้ชมวิเคราะห์เหตุการณ์ เสนอความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกัน โดยครูอาจใช้คำถามต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด

ข้อสำคัญหนึ่งที่ครูพึงระวังในการดำเนินอภิปรายก็คือ ครูควรแสดงความคิดเห็น เป็น ประชาธิปไตย ให้เสรีแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ในการคิด ตัดสินใจ ไม่ประเมินค่าตัดสินความคิดเห็น ของผู้เรียนอันเกิดทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง

4. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากวิเคราะห์และอภิปรายผลแล้วกลุ่มอาจเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ครูจะให้มีการแสดงเพิ่มเติมอีกก็ได้แต่ถ้าการแสดงเพิ่มเติมนี้ไม่จำเป็น ครูสามารถข้ามขั้นไปจนถึงขั้นที่ 5 เลยก็ได้

5. ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป หลังจากจบการอภิปรายและการแสดงแล้วครุควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ศึกษาแก่กัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุป หรือได้แนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

ญาคาพนิต พิณกุล (2539 : 267-269) สรุปว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้หรือ แบบไม่มีบทเตรียมไว้ มีขั้นตอนการใช้บทบาทสมมติดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา เหตุการณ์ ปัญหาที่ควรเป็นปัญหาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ครูจะต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ออกมาให้ได้ว่าจะไร ปัญหา เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูก็นำปัญหานั้นมาเสนอแก่ผู้เรียน ครูและนักเรียนช่วยกันตีความในเรื่องรานั้น ๆ แล้วช่วยกันเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดง บทบาทสมมติที่เขียนขึ้นนี้ควรพยายามให้ผู้เรียนประสบปัญหา และขัดแย้งเพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 เลือกผู้แสดง ครูและนักเรียนอาจร่วมมือกันเลือกผู้แสดงว่าใครควรเล่นบทบาทใด อาจให้นักเรียนเป็นผู้อาสาสมัครเองก็ได้ หรือบางครั้งครูอาจมีเงื่อนไขในการมอบหมายให้ ในกรณีแรกจะช่วยให้กลุ่มเข้าใจปัญหาได้ดี เพราะการแสดงเป็นไปโดยไม่เคอะเขิน ในกรณีหลังการแสดงจะช่วยให้ผู้แสดงและผู้ชมเข้าใจถึงผู้ที่มีลักษณะแตกต่างออกไปดังนั้นการเลือกตัวผู้แสดงจึงจะขึ้นอยู่กับการแสดงและการสอน

ขั้นตอนที่ 3 จัดฉาก และกำหนดขอบเขตของบทบาท การจัดฉากของการแสดงบทบาทสมมติเป็นไปในลักษณะง่าย ๆ โดยการเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดให้ใกล้ความเป็นจริงแบบหรรษา ส่วนบทบาทสมตินั้นถือเป็นความอิสระของผู้แสดงตามที่เขาคิดว่าบุคคลในเหตุการณ์นั้นควรแสดง

ขั้นตอนที่ 4 เตรียมผู้สังเกตการณ์ การแสดงบทบาทสมตินั้นผู้แสดงจะถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แสดง และฝ่ายเป็นผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ครูจะต้องมอบหมายกิจกรรมระหว่างการเล่นบทบาทสมมติให้ผู้สังเกตการณ์ เพื่อชมบทบาทสมมติมีเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มิได้ชมเพื่อความสนุกสนานอย่างเดียว

ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นแสดง เมื่อผู้ชมและผู้แสดงพร้อมแล้ว การแสดงทุกคนก็เริ่มแสดงตามที่ได้รับมอบหมายโดยการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของคนออกมาเต็มที่เหมือนตนเองอยู่ใน

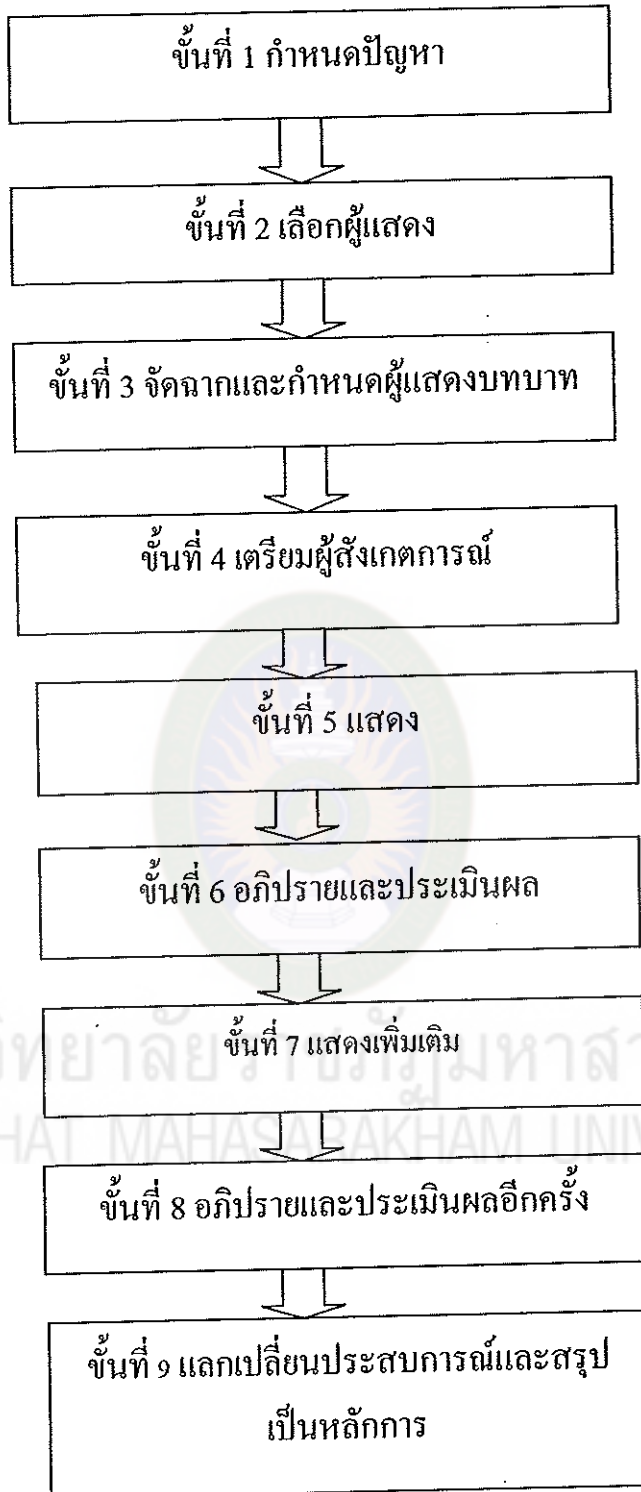
เหตุการณ์นั้นจริงหรือสวมวิญญาณของบุคคลนั้นอยู่ การแสดงอารมณ์ เจตคติ การตัดสินใจ และอื่น ๆ อย่างจริงจังของผู้แสดง จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์และการแสดงออกมาของบุคคลนั้นมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 อภิปราย และการประเมินผล โดยปกติการอภิปรายจะเป็นการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายจะเป็นไปในรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอความเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์แสดงความคิดเห็น การอภิปรายจะไม่มุ่งว่าใครแสดงดี ไม่ดี อย่างไม่ แต่จะอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น และแสดงความคิดเห็นตอบทบาทที่แสดงไปแล้ว

ขั้นตอนที่ 7 แสดงเพิ่มเติม ควรมีการแสดงเพิ่มเติมเพื่อให้เหตุการณ์นั้นมีทางออกนอกเหนือจากการแสดงไปแล้ว เช่น บางครั้งเมื่ออภิปรายจบลง กลุ่มอภิปรายจะเห็นทางออกของเหตุการณ์นั้น หรือมีวิธีแก้ปัญหาในแนวใหม่ อาจแสดงเพิ่มเติมเพื่อดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น

ขั้นที่ 8 อภิปรายและประเมินผลอีกครั้ง เมื่อการแสดงเพิ่มเติมจบลง กลุ่มอภิปรายการประเมินผลอีกครั้งเกี่ยวกับการแสดงนั้น อาจมีการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการแสดงครั้งแรกและครั้งหลังต่างกันอย่างใด พร้อมกันนั้นหาข้อสรุปที่ทุกฝ่ายยอมรับ

ขั้นตอนที่ 9 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุปหลักการในขั้นนี้ จะเป็นการสรุปเรื่องราวที่ได้อธิบายไป โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อาจให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาสรุปและอภิปรายของกลุ่มตนว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะทำให้ผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ มีความคิดกว้างขึ้นจากนั้นจะนำความคิดและข้อสรุปไปสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เป็นจริงในสังคม อาจได้เป็นหลักการออกมาซึ่งเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้นเอง (ญาคาพนิต พิณกุล, 2539 : 269 ; อ้างมาจากสิริวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุทัยสุข, 2532 : 109) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนของการสอน โดยใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2553 : 15) อธิบายว่ากระบวนการในการใช้บทบาทสมมติว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท หรือแบบไม่มีบทเตรียมไว้ ขั้นตอนในการใช้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ในขั้นนี้ครูจะต้องวิเคราะห์แยกแยะสภาพการณ์ออกมาให้ได้ว่า อะไรคือ ปัญหา หรือจุดที่ต้องการซึ่งให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจ และกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

2. การกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูต้องกำหนดสถานการณ์ที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมตินี้เขียนขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบกับปัญหาและข้อขัดแย้งและฝึกฝนการแก้ปัญหาและต้องตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

1. การนำเข้าสู่บทเรียนหมายถึง การนำผู้เรียนเข้าไปสู่เรื่องที่จะศึกษาหรือปูพื้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน ในขั้นนี้ครูอาจจะเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนฟัง การนำเข้าสู่บทเรียนนี้จะเข้าไปมกน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและสถานการณ์ที่ตั้งไว้

2. การเลือกผู้แสดง การเลือกผู้แสดงอาจเป็นไปได้ 2 ลักษณะ คือ อาจจะเลือกตัวผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียง และลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะที่มอบหมายให้ก็ได้ ในกรณีแรก การแสดงจะช่วยให้กลุ่มเข้าใจปัญหาได้ดีเพราะการแสดงเป็นไปโดยธรรมชาติในกรณีหลัง การแสดงจะช่วยให้ผู้ชมได้เข้าใจบทบาทของผู้ที่มีลักษณะแตกต่างออกไปดังนั้น การเลือกตัวผู้แสดงจึงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการแสดงและการสอนเป็นสำคัญ

3. การจัดการการแสดง การจัดการนั้นเป็นการจัดการขึ้นมาเพื่อให้การแสดงนั้นดูใกล้กับความเป็นจริง การจัดการนั้นเป็นไปแบบง่าย ๆ โดยการเลื่อน โต๊ะ เพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดการแบบบูรณาการ

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ การใช้บทบาทสมมติในการเรียนนั้นไม่ช่วยให้การเรียนสนุกสนานเพียงอย่างเดียว ครูควรช่วยให้ผู้เรียนฝึกสังเกต และ วิเคราะห์เหตุการณ์ ดังนั้น การเตรียมผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่เช่นนั้นการอภิปรายและวิเคราะห์หลังการสอนนั้นจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

5. การเตรียมพร้อมก่อนการแสดง การที่ผู้เรียนจะแสดงบทบาทสมมติให้เป็นไปตามธรรมชาติมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้แสดง ถ้าผู้แสดงมีความสบายใจ การ

แสดงจะเป็นไปอย่างธรรมชาติ ดังนั้นครูจำเป็นต้องช่วยขจัดความตื้นตันประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่าง ๆ

6. การแสดง เมื่อผู้แสดงและผู้ชมพร้อมแล้ว ผู้แสดงก็เริ่มแสดงได้ การแสดงนี้ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดของครูขึ้นกลางคัน นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูหรือผู้กำกับการแสดง อาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

7. การตัดบทบาท เมื่อผู้แสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ครูหรือผู้กำกับการแสดงควรตัดบทหรือหยุดการแสดง ไม่ควรปล่อยให้แสดงเยิ่นเย้อไป จะทำให้เสียเวลา และผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำได้ในกรณีต่อไปนี้

7.1 เมื่อการแสดงนั้นได้ให้ข้อมูลเพียงพอแก่กลุ่มที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายได้

7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้าจะมีการแสดงต่อไป

7.3 ผู้แสดงไม่สามารถจะแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ

7.4 การแสดงจบเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล การวิเคราะห์การแสดงมักจะเป็นไปในรูปการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชม หรือผู้สังเกตการณ์ ส่วนการอภิปรายจะเป็นในรูปใดนั้นมักจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจจะมีการให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึก และเสนอความเห็นก่อน และจึงให้ผู้ชมและผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็นการอภิปรายต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และเน้นที่เหตุผลการแสดงออกและพฤติกรรมที่แสดงออก โดยปกติการอภิปรายจะไม่มุ่งว่าใครแสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร นอกจากนี้วัตถุประสงค์การแสดงคือการฝึกทักษะการแสดง การเรียนรู้ทั้งหลายจะขึ้นอยู่กับขั้นนี้เป็นสำคัญ ครูจะต้องกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบซึ่งอาจใช้วิธีการตั้งคำถามช่วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงเพิ่มเติม หลังจากการวิเคราะห์และการอภิปรายการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจหรือหากการแสดงครั้งแรกยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมก็ได้เพื่อผลอีกครั้ง หากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็น ครูสามารถข้ามไปขั้นที่ 5

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป หลังจากอภิปรายการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งโดยมากจะเป็นการเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่กว้างขวางขึ้น

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 144-145) กล่าวถึงขั้นตอนการนำการแสดงบทบาทสมมติมาใช้ว่ามี 8 ขั้น กล่าวคือ

1. การนำเข้าสู่การแสดงบทบาทสมมติ ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความกระตือรือร้น ในการแสดงบทบาทสมมติโดยชี้แจงเหตุผลของการแสดงบทบาทสมมติ และประโยชน์ที่ได้รับ ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่อไปนี้

1.1 เสนอสถานการณ์แก่ผู้เรียนโดยตรง โดยการบรรยายหรืออธิบายสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

1.2 ใช้กิจกรรมเพื่อนำไปสู่สถานการณ์ ได้แก่ ให้ผู้เรียนดูภาพยนตร์อ่านเอกสารตอบคำถามในแบบสอบถาม หรืออภิปรายกลุ่มย่อย

1.3 การใช้เกมอุปกรณ์เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เกมที่ใช้ควรเป็นเกมที่สนุกตื่นเต้น และทำให้ผู้เรียนตระหนักว่า เป็นการอุปกรณ์ที่จะนำไปสู่กิจกรรมต่อไป

2. การเตรียมตัวผู้เรียนในด้านภาษา ข้อเท็จจริง และลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของสถานการณ์ เช่นการให้คำศัพท์และรูปประโยคที่จำเป็นให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในข้อที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ โดยการฝึกเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม

3. การเลือกผู้แสดงบทบาทสมมติ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนอาสาสมัคร หรือผู้สอนเลือก โดยการสุ่มหรือเลือกเฉพาะเจาะจง

4. การเตรียมพร้อมของผู้แสดงบทบาท ผู้สอนให้เวลาผู้แสดงบทบาทได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่จะต้องแสดง โดยให้อ่านเอกสารบรรยายบทบาท (Role Cards) หรือผู้สอนเล่าถึงบทบาทนั้นให้ฟัง

5. การจัดฉากการแสดง ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันจัดฉากแบบสมมติขึ้นเพื่อให้การแสดงนั้นใกล้เคียงกับความจริง อาจเป็นการจัดฉากแบบง่าย ๆ ใช้เพียงโต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น

6. การแสดงบทบาทสมมติ ผู้แสดงบทบาทต้องแสดงบทบาทอย่างมีชีวิตชีวาควรใช้เวลาสั้นและดำเนินไปจนกระทั่งพฤติกรรมที่ผู้แสดงเลือกแสดงปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

7. การอภิปรายผลการแสดง ผู้แสดงบทบาทและผู้ชมแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดง มีการประเมินประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้แสดง ผู้สอนอาจอธิบายหรือแก้ไขด้วยคำสำนวนของผู้แสดง

8. การดำเนินกิจกรรมติดตามผล ผู้สอนอาจมอบหมายกิจกรรมต่อไปให้ผู้เรียน เช่น อ่านเพิ่ม เขียนรายงานการประชุมที่มีขึ้นในการแสดงบทบาทสมมติเป็นต้น

ลิฟวิงสโตน (Livingstone. 1985 : 12-17) แบ่งขั้นตอนของกิจกรรมบทบาทสมมติไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการของครู ในขั้นตอนนี้ครูจะเลือกเนื้อหาการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน นอกจากนี้ครูจะต้องเตรียมอุปกรณ์และสื่อการสอนให้พร้อมด้วย
2. ขั้นเตรียมความพร้อมในห้องเรียน ครูจัดเตรียมความพร้อมในด้านคำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจในหน้าที่ทางภาษาและสถานการณ์การแสดง
3. ขั้นแสดงกิจกรรมบทบาทสมมติ นักเรียนออกมาแสดงตามบทบาทที่ได้เตรียมไว้ อย่างเป็นธรรมชาติ จะต้องเตรียมการและจัดฉากการแสดงให้พร้อม
4. ขั้นติดตามผล ในขั้นนี้ครูจะแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการแสดงไม่ว่าจะเป็น ด้านการใช้คำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์ หรือการแสดงออกของนักเรียนก็ตาม
5. ขั้นขยายผล หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเนื้อหาและแสดงกิจกรรมบทบาทสมมติ ไปแล้วครูสามารถขยายผลกิจกรรมการเรียนออกไปอีกได้ เช่น ให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติม สอนเนื้อหา การเรียนที่เกี่ยวข้อง หรือให้นักเรียนศึกษาตัวอย่างสถานการณ์ที่ต่อเนื่อง เป็นต้น

คริช (Krish. 2001 : 23-24) แบ่งขั้นตอนกิจกรรมบทบาทสมมติไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ ขั้นเตรียมการ (Preparation stage) ในขั้นนี้ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนและเตรียมความพร้อมด้านภาษาแก่นักเรียน ขั้นตอนนี้ยังรวมถึงการคัดเลือกบทบาทของผู้แสดงในกลุ่มและการฝึกซ้อมก่อนการแสดงจริง

ขั้นที่ 2 คือ ขั้นการแสดง (Presentation stage) นักเรียนกลุ่มผู้แสดงจะนำเสนอการแสดงหน้าชั้นเรียนอย่างมีชีวิตชีวา ในขณะที่ผู้ชมจะต้องจดบันทึกการแสดงเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็งของการแสดงและการใช้ภาษาโดยไม่ทำให้กลุ่มผู้แสดงรู้สึกกลัวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์

ขั้นที่ 3 คือ ขั้นหลังการแสดง (Post presentation stage) นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการแสดงของแต่ละกลุ่มตามที่ได้จดบันทึกไว้ และให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเพื่อที่ครูจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงในการจัดกิจกรรมการเรียนต่อไป

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนในการนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาใช้ มีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผู้สอนเลือกและประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์อภิปรายผล และขั้นสรุป ผู้สอนสามารถเพิ่มและรวบบางขั้นตอนไว้ด้วยกัน ได้ตามสถานการณ์ของผู้เรียน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับขั้นตอนการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติจากแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี (ทิศนา แคมมณี. 2551 : 2) ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้สอนกำหนดสถานการณ์และเขียนบทบาทสมมติ

2. ชั้นแสดงประกอบด้วย การเตรียมผู้เรียนในด้านภาษาการนำเข้าสู่บทเรียน การเลือกผู้แสดง ผู้สอนเสนอสถานการณ์แก่ผู้เรียน โดยตรงแล้วให้ผู้เรียนเลือกบทบาทที่จะแสดงและเตรียมความพร้อมแก่การแสดง นอกจากนี้ครูจะมอบหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเตรียมคำถาม หรือข้อเสนอแนะอย่างน้อยกลุ่มละ 2 ข้อ สำหรับการอภิปรายหลังจากที่นักเรียนแสดงและชมการแสดงของกลุ่มอื่น ๆ

3. ชั้นอภิปรายผล ผู้เรียนและผู้สอนสรุปเรื่องราวและประสบการณ์ผู้แสดงผู้สังเกตการณ์แสดงความรู้สึก และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์สมมตินั้น ผู้สอนอธิบาย และแก้ไขข้อผิดพลาดของนักแสดง

6. เทคนิคการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ

วิชาฯ จิตวิวัฒน์ (2528 : 47-48) ได้เสนอเทคนิควิธีการแสดงบทบาทสมมติออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การแสดงบทบาทสมมติในการกำหนดบทสนทนา (Role playing controlled through cued dialogues)

2. การแสดงบทบาทสมมติโดยครูกำหนดบทพูดและข้อมูล (Role playing controlled through cued dialogues and information)

3. การแสดงบทบาทสมมติโดยครูกำหนดบทบาทให้น้อยที่สุด (Improvisation) คือ ครูอาจกำหนดบทบาทและสถานการณ์ให้นักเรียน โดยไม่บอกบทพูดให้ละเอียด นักเรียนจึงต้องพูดได้ตอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยทันทีทันใดไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า

อรุณี วิริยจิตรา (2532 : 187-189) กล่าวว่าบทบาทที่ผู้สอนเสนอแก่ผู้เรียน อาจอยู่ในรูปของแผ่นบทบาท คือ ให้ผู้เรียนจับคู่สนทนากัน ตามบทบาทที่ได้จากแผ่นบัตร เรื่องราวจากหนังสือพิมพ์ คือ ให้ผู้เรียนจับคู่และสนทนากัน โดยที่ได้สถานการณ์ที่ได้จากบทความในหนังสือพิมพ์หรือหนังสือการ์ตูน เป็นแนวทาง คือ ให้ผู้เรียนดูการ์ตูนแล้วสร้างบทสนทนาขึ้นตามเรื่องราวในการ์ตูน

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 145-150) ได้เสนอการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติไว้ 4 เทคนิค

1. การแสดงบทบาทสมมติตามบทสนทนาที่เป็นตัวชี้แนะ (Role playing controlled through cued dialogues) ซึ่งจะกำหนดภาษาที่ใช้ตามความมุ่งหมาย (Language function) โดยนักเรียนจะได้รับบัตรบทบาทคนละบัตร คือ บัตร A และบัตร B ซึ่งมีหน้าที่ของตัวภาษาเป็นตัวกำหนด ในสิ่งที่จะพูดเท่านั้นและนักเรียนสามารถนำภาษานั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมจริง

2. การแสดงบทบาทสมมติโดยใช้ข้อมูลเป็นตัวชี้แนะการสนทนา (Role playing controlled through cued dialogues and information) เป็นรูปแบบที่ให้ความยืดหยุ่นกว่าแบบแรกคือ บัตร A มีคำแนะนำซึ่งมีรายละเอียด เช่น สถานการณ์และคำถามที่จะใช้ถาม บัตร B มีข้อมูลที่ใช้ในการตอบ ดังนั้นปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการที่ A เป็นผู้ซักถาม B ซึ่งในลักษณะเช่นนี้เหมาะสมกับการซักถามเพื่อหาข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. การแสดงบทบาทสมมติโดยตามสถานการณ์และเป้าหมายที่กำหนด (Role playing controlled through situation and goal) โดยที่นักเรียนมีโอกาสสร้างสรรค์โครงสร้างทางภาษาเองโดยใช้สถานการณ์และเป้าหมายเป็นแนวทางในการแสดง

4. การแสดงบทบาทสมมติในรูปของการโต้เถียง หรือการอภิปราย (Role playing in the form of debate and discussion) รูปแบบนี้จะใช้ในการอภิปรายเท่านั้น โดยการสมมติสถานการณ์หรือกำหนดเรื่องจริงขึ้นมา ผู้แสดงจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในการสนับสนุนหรือคัดค้าน ในตอนท้ายของกิจกรรมอาจมีการออกเสียงหรือลงคะแนนเพื่อประเมินการอภิปรายได้

รัตนา ศิริลักษณ์ (2540 : 13-14) จัดเทคนิคกิจกรรมบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติโดยใช้บทสนทนาจากตำราเรียน (Role playing controlled through a course book dialogues) เป็นวิธีการที่นำบทสนทนาในตำราเรียนมาใช้ให้ น่าสนใจและสมจริงมากขึ้น โดยยังมีการควบคุมภาษาทั้งใน โครงสร้างและลักษณะของภาษา โดยการสร้างบทการแสดงของบทบาทสมมติโดยใช้บทสนทนาจากตำราเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นแรก ผู้สอนต้องปรับบทสนทนาให้สั้นและง่ายขึ้นแล้วคัดลงในบัตร บทบาท A กับ B เพื่อให้นักเรียนได้อ่านออกเสียงสูง ต่ำ และใช้กิริยาท่าทางเหมาะสม

1.2 ขั้นที่สอง ผู้สอนต้องเปลี่ยนสถานที่ไม่ให้ซ้ำกับบทสนทนาเดิม เพื่อให้ นักเรียนตั้งใจและได้ตอบบทสนทนาอย่างเหมาะสม

1.3 ขั้นสุดท้าย ผู้สอนต้องเปลี่ยนคำสนทนาเป็นตัวแนะและนำไปคัดลงใน บัตรแนะลักษณะของตัวแนะคือลักษณะของภาษาที่ใช้ตามความมุ่งหมาย

2. การแสดงบทบาทสมมติโดยใช้บทความจากหนังสือพิมพ์ (Role playing controlled through an article) วิธีการนี้ควบคุมน้อยมาก ซึ่งผู้แสดงสามารถแสดงกิจกรรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

3. การแสดงบทบาทสมมติโดยใช้บัตรบทบาท (Role playing controlled through an article) วิธีนี้เหมาะกับนักเรียนชั้นสูง ซึ่งนักเรียนจะทราบเฉพาะบทบาทของตน และไม่

ทราบข้อมูลของคนอื่น ดังนั้นผู้แสดงจะตั้งใจฟัง และคิด และตอบอย่างอัตโนมัติโดยไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า

4. การแสดงบทบาทสมมติโดยรูปภาพเป็นตัวแนะ (Role playing controlled role through pictures cues) เป็นวิธีที่ช่วยสร้างตัวละครและสถานที่ ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทแบบทันทีทันใด ซึ่งนักเรียนจะทราบบทบาทของตนจากภาพร่วมกัน โดยภาพที่นำมาอาจเป็นภาพเดี่ยวหรือภาพเหตุการณ์ที่เป็นชุดแสดงเหตุการณ์

สรุปได้ว่าในกิจกรรมบทบาทสมมตินั้น ผู้เรียนจะต้องแสดงไปตามบทบาทที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน โดยมีเทคนิคหรือวิธีการที่จะเป็นกลไกควบคุมให้ผู้เรียนแสดงในสิ่งที่คาดหวัง ได้แก่การแสดงบทบาทตามสถานที่ที่ได้รับการแสดงโดยใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการสนทนา แสดงตามสถานการณ์และเป้าหมายที่กำหนด แสดงบทบาทในรูปของการโต้ว่าที่ หรือการอภิปราย แสดงโดยใช้บทสนทนาจากหนังสือเรียน จากบทความหนังสือพิมพ์ จากบัตรบทบาท และจากรูปภาพเป็นตัวแนะแนวทาง

7. ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือ และวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการสอนมากครูสามารถใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียน รู้ในด้านต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติจะพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่จะปฏิบัติตนกับบุคคลอื่น ๆ บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่สนุกและสร้างความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียน ตามบุคคลต่าง ๆ กล่าวถึงประโยชน์ของบทบาทสมมติไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

วอซซ์ (Wachs, 1997 : ออนไลน์) เสนอว่า บทบาทสมมติช่วยให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยขณะที่ใช้ภาษาอังกฤษในสิ่งแวดล้อมที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ นักเรียนมีโอกาสได้พัฒนาความคล่องแคล่ว และความมั่นใจในการพูด นักเรียนจะสนุกสนานกับการใช้ภาษาและค้นพบข้อผิดพลาด ในการพูดของตนเอง ยิ่งกว่านั้นบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือที่ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการใช้ภาษา เนื่องจากนักเรียนต้องคิดภาษาที่จะพูดเอง และนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผล และเป็นที่ยอมรับจากเสียงส่วนใหญ่ สามารถนำหลักการนี้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ในอนาคต

ทิสนา แคมมณี (2551 : 42-43) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการเรียนการสอน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุ การที่ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ จำกัดอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกไป ความเข้าใจนี้ จะทำให้

ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินใจอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนั้นยังช่วยผู้เรียนได้
แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดอีกด้วย

2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การที่ผู้เรียนได้สวม
บทบาทของผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ว่าผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร ความ
เข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกดิ่งเครียดของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึก
รุนแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือใน
การช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายถึงเครียดของผู้เรียนลงได้
บ้าง

4. ช่วยให้ผู้เรียนรู้ความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอก
ความต้องการของตนเองออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะ
เปิดเผยความต้องการของตนเองออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีและช่วย
ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับผู้อื่นในทางที่ดี ผู้เรียนจะได้มีโอกาสสำรวจตนเองและ
เรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น โดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมาก
ขึ้น และพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจ
อันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข และสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการ
ดำรงชีวิตของตนเองในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติอยู่นั้นผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่
แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของตน การที่มีโอกาสได้แสดง ได้อภิปราย และวิเคราะห์ค่านิยมเหล่านั้น
จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น

7. ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกับ
สมาชิกในกลุ่ม มักจะมีปัญหาขัดแย้งอยู่เนื่อง ๆ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจกันและเกิด
ความแตกแยกในหมู่คณะ วิธีการใช้บทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ในการทำงานกลุ่มซึ่งจะทำให้
เกิดความเข้าใจกัน และมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์
สังคม ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การ
เรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจบทบาทสมมติมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหาจึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

10. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ บทบาท เพราะคน ๆ หนึ่งมักจะมีหลายบทบาทในชีวิตจริง เช่น เป็นพี่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นนักเรียน เป็นหัวหน้าชั้น เป็นต้น ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกฝนบทบาทต่าง ๆ เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสม ในสถานการณ์แต่ละอย่าง

11. ช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน รู้สึก คิด กระทำ โดยปกติเมื่อนักเรียนเผชิญปัญหา จะกระทำไปตามความรู้สึกนั้นทันที แล้วจึงหวนกลับมาหาวิธีที่ดีกว่า การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนตามขั้นตอนที่ดีกว่าการคิด

วีณา วิสเพ็ญ (2529 : 3-5) กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น เมื่อผู้แสดงบทบาทได้มีโอกาสแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมมติขึ้น จะเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น ว่าตนเองมีความสามารถในการแสดงออกทั้งทางด้านวาจาและท่าทางมากน้อยเพียงใด ตนเองมีความกล้า มีความเชื่อมั่น มีความสามารถทางการใช้ภาษา การแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจเพียงใด เมื่อทราบแล้วจะได้พยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

2. ช่วยให้ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น บุคคลบางคนอาจจะไม่มีโอกาสได้แสดงออกต่อหน้าผู้อื่นเลย ไม่ว่าจะเป็นการพูด การแสดงละคร โต้วาทีหรือการแสดงในรูปแบบใด การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงสั้น ๆ ที่ทุกคนพอทำได้ไม่ยากนักเมื่อมีโอกาสแสดงออกจะทำให้รู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะแสดงออกต่อไป ทั้งทางด้านวาจาและท่าทาง

3. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจบุคคลอื่นที่ตนเกี่ยวข้องกับดียิ่งขึ้น โดยปกติแล้วบุคคลก็มักจะแสดงบทบาทของตนเองสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ แต่เมื่อต้องการสวมบทบาทของผู้อื่นจะทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ตัดสินใจอย่างไร ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ดีขึ้น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา เมื่อต้องการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางตนในสังคมดีขึ้น

4. การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้นักในกลุ่มเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เป็นกันเอง มีความสามัคคีปรองดองกัน การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดง เป็นการเล่นร่วมกัน จึงต้องช่วยเหลือ วางแผน จัดฉาก จัดบท จัดสถานที่ กำหนดตัวแสดงและแสดงร่วมกันทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความสามัคคีปรองดอง

5. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น การแสดงบทบาทสมมติมักจะกำหนดสภาพการณ์ต่าง ๆ ขึ้นให้แสดง ในชีวิตจริงของเราอาจจะไม่สบายใจกับสภาพการณ์ต่าง ๆ เท่าใดนัก นอกจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองแต่เมื่อต้องสวมบทบาทในสภาพการณ์ที่สมมติขึ้นต้องแก้ปัญหา ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจในสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

6. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจดีขึ้น บทบาทสมมติส่วนใหญ่มักจะมีเหตุการณ์ขัดแย้ง หรือสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาแฝงอยู่ ผู้แสดงบทบาทต้องใช้ความคิด ใช้วิจารณ์ญาณ และไหวพริบต่าง ๆ แก้ปัญหาให้คลี่คลายลงไป การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจก็จะมีหลาย ๆ อย่างต่าง ๆ กัน เช่น ผู้แสดงกลุ่มหนึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจอย่างหนึ่ง แต่ในสภาพการณ์เดียวกัน หรือปัญหาเดียวกัน ผู้แสดงอีกกลุ่มหนึ่งจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปอีก ทำให้ผู้แสดงได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจหลาย ๆ วิธี นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

7. ช่วยปลูกฝังค่านิยมที่สำคัญ ๆ ให้กับผู้แสดงบทบาท สถานการณ์สมมติต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นให้ผู้แสดงบทบาทนั้น มักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในเรื่องค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ การแสดงบทบาทจะช่วยให้ผู้แสดงได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนเองจากการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ หลังจากการแสดงบทบาทแล้ว มักจะมีการอภิปราย ประเมินผลการแสดง วิเคราะห์การแก้ปัญหา การตัดสินใจ กิจกรรม ในขั้นนี้จะช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจค่านิยมต่าง ๆ มากขึ้น

8. ช่วยให้ผู้เข้าใจเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น ตามปกติแล้วการที่มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมานั้นมักจะต้องมีสาเหตุหรือแรงผลักดันอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่ผู้แสดงสวมบทบาทที่ตนเองต้องตกอยู่ในสภาพการณ์ที่กำหนดให้ ต้องใช้วาทะ การแสดงท่าทาง และการตัดสินใจออกไปจะทำให้มีความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ดีขึ้น เมื่อเข้าใจได้ดีก็สามารถให้อภัยในความพลั้งพลาดของบุคคลอื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ดียิ่งขึ้น

9. ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันหลาย ๆ กรณี มนุษย์เราที่มีความคิด มีความรู้สึกเจ็บที่เก็บไว้ในใจไม่อาจแสดงออกได้ การแสดงบทบาทจะช่วยให้ผู้แสดงได้ระบายความในใจออกมา ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทได้รับรู้ ได้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันครูจะเข้าใจนักเรียนดีขึ้น นักเรียนเองก็เกิดความเข้าใจในตัวครู นอกจากนั้นในระหว่างนักเรียนด้วยกันก็จะเข้าใจกันดียิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้แสดงมีความรู้สึก มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นยิ่งขึ้น เพราะจากการแสดงบทบาทเหล่านั้นจะช่วยให้สำรวจจุดเด่นด้อยของผู้อื่นและตนเอง และพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

10. การแสดงบทบาทสมมติทำให้เกิดความร่าเริง บันเทิงใจ เกิดความสนุกสนาน เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ การแสดงบทบาทสมมติ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอนได้แสดงออกทั้งทางด้านวจา ท่าทาง ความคิดทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวา ผู้แสดงได้มี โอกาสสวมบทบาทชีวิตจริง ได้ดียิ่งขึ้น

กรมการฝึกหัดครู (2530 : 76) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. เป็นการช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแสดงออกด้วยบทบาทที่เหมาะสม
2. ทำให้ผู้เรียนได้มีทักษะและรู้จักใช้ไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
3. ฝึกให้ผู้เรียนมีใจกว้างยอมรับฟังคำติชมจากผู้อื่น ๆ
4. เป็นการวัดความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของผู้เรียน ได้วิธีหนึ่ง

วาริ ธีระจิตร (2534 : 189-190) สรุปประโยชน์ของบทบาทสมมติว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียน ได้อย่างดี ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมและเจตคติให้นักเรียนปฏิบัติตนในสังคมได้ อย่างเหมาะสม และรู้จักเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาและรู้จักการตัดสินใจได้อย่าง เหมาะสม

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540 : 143) ให้ความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของบทบาทสมมติ ว่า การแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนภาษานั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องใน สถานการณ์หนึ่ง ๆ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้คำพูดที่ถูกต้องและเหมาะสม

ญาติาพนิต พิณกุล (2539 : 266-267) สรุปประโยชน์ของกิจกรรมบทบาทสมมติ ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการประพุดติ และปฏิบัติในสังคม ได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาการฝึกปฏิบัติ คือ รู้สึก คิด และกระทำอย่างมีระบบ
3. ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียด
4. ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
5. ผู้เรียนได้ฝึกความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการปรับตัวและมีความเป็น

ตัวของตัวเองมากที่สุด

6. ผู้เรียนได้ร่วมกันพัฒนาความสามัคคีโดยการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่น
7. ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการรับรู้ความรู้สึก ความคิดที่เป็นของตัวเองและผู้อื่น ทำให้มองโลกกว้างขึ้น

8. ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นว่ามีความแตกต่างจากตัวเองและสามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

9. ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกหลายบทบาท

10. ผู้เรียนมีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนเอง และผู้อื่นสามารถทำให้รู้จัก
ตัดสินใจ เลือกค่านิยมของตนเองได้อย่างมีเหตุผล

11. ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น

12. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

จากประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกเตรียมการใช้ภาษาในการสื่อสารในสถานการณ์ที่หลากหลายทำให้เกิดความสนุกสนานในการเรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในการปฏิบัติตนในสังคมฝึกการแก้ปัญหา และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ อีกทั้งเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น ตลอดจนสามารถปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและเกิดความสามัคคี

แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson plan)

1. ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

สงบ ลักษณะ(2533 : 1) ให้ความหมายแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนคือ การนำกลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่จัดทำแผนการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผล ประเมินผล โดยจัดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน หรือความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์และตรงกับชีวิตจริงในห้องเรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2536 : 136) ได้สรุปความหมายของแผนการสอนว่า คือ การวางแผนกำหนดรูปแบบของบทเรียนแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นแนวในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแก่ครูให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สำลี รักสุทธี (2544 : 78) ได้กล่าวถึงแผนการสอนว่า หมายถึง การนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และการวัดประเมินผลเพื่อให้การสอนในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยกำหนดเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์และตรงกับชีวิตจริงในห้องเรียน

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ (2545 : 53) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การเตรียมการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งให้บรรลุมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด แผนการจัดการเรียนรู้ มี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับหน่วยการเรียนรู้และระดับบทเรียน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (LessonPlan) เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในสารการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม แผนการจัดการเรียนรู้จะแสดงการเรียนการสอนตามบทเรียน (Lesson) ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์

ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 33) ให้ความหมายของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่า หมายถึง การนำประสบการณ์สำหรับการเรียนรู้ไว้ในหลักสูตรมาเป็นกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

บุรชัย ศิริมหาสาร (2546 : 34-35) ได้กล่าวถึง แผนการสอนซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Lesson Plan หมายถึง การวางแผนการสอนหรือการเตรียมการสอนล่วงหน้า ก่อนที่จะทำการสอน แล้วจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ใครก็ตามที่จะสอนในรายวิชานั้น ๆ สามารถใช้แนวทางในการสอนได้

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า และเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียน ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชัยชาญ วงศ์สามัญ (2543 : 41-42) เสนอว่าแผนการสอนว่ามีองค์ประกอบและข้อมูลในแต่ละส่วนดังนี้

1. ชื่อวิชา : ควรระบุว่าแผนการสอนนั้นจัดเตรียมสำหรับวิชาใด
2. กลุ่มผู้เรียน : ระบุว่าแผนการสอนนั้นใช้สอนผู้เรียนชั้นใด
3. ชื่อบทเรียน : ระบุว่าแผนการสอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนใด
4. ชื่อหัวข้อ : ระบุว่าแผนการสอนนั้นจัดเตรียมขึ้นสำหรับสอนหัวข้ออะไร
5. เวลาเรียน : ระบุว่าแผนการสอนนั้นต้องใช้เวลาสอนนานเท่าไร
6. หัวข้อย่อย : ในแต่ละข้อควรแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อความสะดวกใน

การเตรียมเนื้อหา จัดลำดับเนื้อหา

7. วัตถุประสงค์ของการเรียน : ระบุเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแยกเป็นข้อ ๆ ว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะและทักษะอะไรบ้างจากหัวข้อที่สอน

8. วิธีสร้างความสนใจ : ระบุวิธีผู้สอนจะใช้ในการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจหัวข้อที่สอน เช่น การให้ดูตัวอย่างของจริงหรือการใช้สื่อต่าง ๆ การเล่าเรื่องที่หน้าสนใจการถามผู้เรียนถึงความสำคัญของหัวข้อที่จะสอนหรือกล่าวถึงสถิติที่หน้าสนใจ เป็นต้น

9. เนื้อหาวิชา : ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งหมดที่จะสอน ซึ่งได้ค้นคว้าและคัดเลือกรายการต่าง ๆ เรียงลำดับเนื้อหาตามหัวข้อย่อยที่กำหนดไว้

10. กิจกรรมของผู้เรียน : ควรมีการกำหนดว่าจะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทักษะ และทักษะที่คาดหวังเอาไว้

11. สื่อการสอน : เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องผลิตขึ้นหรือจัดหาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ตัวอย่างของจริง แผ่นใส แผ่นพลิก เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เทปโทรทัศน์ สไลด์ หรือเอกสารประกอบการสอน ควรระบุให้แน่ชัดว่า สื่อที่ใช้มีอะไรบ้าง และต้องจัดเตรียมไว้ก่อนที่จะสอนหัวข้อนั้น ๆ

12. การประเมินผล : ควรระบุถึงวิธีการประเมินที่จะใช้ เช่น อาจจะใช้ข้อสอบการสังเกต การสอบถาม หรือตรวจสอบผลงาน เป็นต้น ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรจะออกข้อสอบสำหรับแต่ละแผนการสอนเอาไว้ล่วงหน้า และถ้ามีการกำหนดวิธีการสังเกตหรือมาตรฐานของผลงานแต่ละอย่างให้แน่ชัด เพื่อจะได้สะดวกในการประเมินว่าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

13. เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม : ควรระบุชื่อเอกสาร หรือแหล่งข้อมูลที่ใช้เตรียมแผนการสอน ทั้งนี้ ความสะดวกในการค้นคว้าเพิ่มเติมภายหลัง โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้เรียนถามบางอย่าง แล้วผู้สอนไม่สามารถให้คำตอบได้ ซึ่งอาจจะหาคำตอบได้จากเอกสารบางฉบับที่ค้นคว้ามาแล้ว นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการสอนในอนาคตด้วย

ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 37-39) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบใหญ่ที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าจะมี 3 ส่วน ประกอบด้วยหลักได้แก่

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) คือ สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

2. การเรียนการสอน (Learning) คือ กระบวนการที่จะทำให้บรรลุ

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย สารสำคัญ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน

3. การวัดและประเมินผล (Evaluation) คือสิ่งที่ต้องการตรวจสอบ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรม หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ กน้อยเพียงใด เป็นตัวสรุปเพื่อบ่งชี้ถึงความสำเร็จว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

3.1 ทำความเข้าใจกับหลักสูตร ทั้งหลักการจุดหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการวางแผนและการจัดการเรียนการสอน

3.2 เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับเนื้อหาวิชานั้น ๆ ในลักษณะจุดประสงค์ปลายทางที่ควรจะเกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อได้เรียนวิชานั้นจนครบถ้วน

3.3 เขียนโครงสร้างของวิชาที่จะสอนทั้งวิชาโดยกำหนดส่วนประกอบ คือ

3.4 หัวข้อย่อย ๆ อาศัยจากเนื้อหาวิชาที่อ่านจากคำอธิบายรายวิชาและหนังสืออ้างอิงอื่น ๆ

3.5 จำนวนคาบที่จะใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อ อาศัยการคำนวณจากจำนวนคาบที่มีจริงตลอดภาคเรียนตามกำหนด

3.6 สาระสำคัญที่เน้นความคิดรวบยอดหรือลักษณะการหรือทักษะหรือลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับนักเรียนในการเรียนแต่ละหัวเรื่อนั้น และจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์นำทางประกอบหัวข้อย่อย ๆ แต่ละข้อ

3.7 สร้างแผนการสอนโดยหยิบยกจากหัวเรื่อง จำนวนคาบ สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้มาทำแผนการสอน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 64-67)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ...

เรื่อง.....ระยะเวลาคาบ

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. จุดประสงค์ปลายทาง
4. จุดประสงค์นำทาง.....
5. เนื้อหาสาระ

6. สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอน
 7. กิจกรรมการเรียนการสอน
 -
 8. การวัดผลและประเมินผล
 9. กิจกรรมเสนอแนะ
 10. การบันทึกผลหลังสอน
 - ผลการสอน
 - ปัญหา/อุปสรรค
 - ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข
- ลงชื่อ ผู้สอน
(.....)

กล่าวโดยสรุป การจัดทำแผนการเรียนนอกจากจากต้องคำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระแล้ว สิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงคือการพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ได้อย่างสมดุล เช่น แหล่งการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดรูปแบบการเรียนรู้ตามแบบกรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 8) โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสาร ซึ่งได้นำเสนอไปข้างต้นนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ

4. ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

สงบ ลักษณ์ (2533 : 203) เสนอว่าผลดีของการทำแผนการสอนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะมีการจัดทำอย่างมีหลักการที่ถูกต้อง
2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ครูทำด้วยตนเอง ทำให้สะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา
3. เป็นผลงานวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้
4. ช่วยให้ความสะดวกต่อครูที่มาสอนแทนในกรณีที่ครูผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

สุพล วังสินธุ์ (2536 : 5-6) เสนอว่า แผนการสอนเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพอสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีการสอน วิธีเรียนที่ดีจากการผสมผสานความรู้ และจิตวิทยาการศึกษา
 2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอนได้ตามเป้าหมาย
 3. ส่งเสริมให้ครูใฝ่ศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล
 4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอนแทนได้
 5. เป็นการแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาศึกษา
 6. เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญการ และความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ
- สุพิน บุญชูวงศ์ (2538 : 123) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอนดังนี้
1. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานในการเรียนการสอน ได้ตรงตามหลักสูตร
 2. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินการสอน ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงและมีความชำนาญในการสอน
 3. ช่วยให้ครูมีเวลามากพอในการจัดหา และจัดสื่อการเรียนการสอนไว้ให้พร้อมสำหรับนักเรียน
 4. ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนได้
- รุ่งทิภา จักรักร (2540 : 111) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอนไว้ดังนี้
1. เพื่อสนองความต้องการของนักเรียน เพราะนักเรียนแต่ละห้องจะมีความแตกต่างกัน
 2. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพราะสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องหรือปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้ตามลักษณะของระบบ จากจุดมุ่งหมายและการประเมินผล
 3. เพื่อสร้างความมั่นใจในการสอน
 4. เพื่อลดการทำงานให้กับครู
 5. เพื่อมีเวลาเตรียมสื่อการเรียนการสอนก่อนทำการสอน
- ณัฐวดี กิจรุ่งเรือง และคณะ (2545 : 53-54) ได้กล่าวถึงประโยชน์การจัดการเรียนรู้ดังนี้
1. เพื่อให้เห็นความต่อเนื่อง ของการจัดการเรียนรู้
 2. เพื่อให้จัดการเรียนให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
 3. เพื่อให้สามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ได้พร้อมก่อนทำการสอนจริง
 4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและมั่นใจในการจัดการเรียนรู้
 5. เพื่อให้เกิดการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้จากข้อจำกัดที่พบ
 6. เพื่อให้ผู้อื่นสอนแทนได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นลักษณะเฉพาะของวิชาชีพครู

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญสำหรับครู ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเกิดผลดีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ “พึง” เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า ควร เช่น พึงใจหมายความว่าพอใจ ชอบใจ “พอ” หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูก ชอบดังนั้น เมื่อนำคำมาผสมกัน “พึงพอใจ” จึงหมายความว่าถึง ชอบใจ ถูกใจตามต้องการ

ประชุม พลเมืองดี (2533 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้า ต่างเป็นผลเนื่องจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นแล้วว่า พอใจ ต้องการหรืออย่างไร

วอลแมน (Wolman. 199 : 121) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงเป็นความรู้สึกมีความสุขเมื่อเราได้รับผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

พาวเวลล์ (Powell. 1992 : 35) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความสุขที่เกิดจากการปรับของบุคคลต่อ สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และเกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของบุคคล และการได้รับการตอบสนอง

จากแนวคิดดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการแสดงความรู้สึกภายในจิตใจและการแสดงออกทางกายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในเชิงบวก ขึ้นอยู่กับความคาดหวังกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความสมดุลระหว่างความต้องการ กับการได้รับการตอบสนอง ดังนั้นความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ หมายถึงความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนบทบาทสมมติร่วมด้วย

2. การวัดความพึงพอใจ

เนื่องจากความพึงพอใจเป็นทัศนคติและเป็นนามธรรมและค่อนข้างซับซ้อน จึงสามารถวัดโดยทางอ้อม โดยวัดความคิดเห็นข้อบุคคลนั้นแทน ทั้งนี้การแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงจะสามารถวัดความพึงพอใจได้ มิฉะนั้นอาจมีความคลาดเคลื่อนกับการวัดความพึงพอใจได้

ภณิกา ชัยปัญญา (2541 : 50) กล่าวว่าวิธีวัดความพึงพอใจได้ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถามจัดทำแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น สามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ ซึ่งคำถามดังกล่าวอาจถามความพอใจในด้าน ๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยตรงซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ค้ำจึงจะได้ข้อมูลที่แท้จริง
3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกทางพฤกษา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

เดย์ (Day, 1997 : 54) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินผลความพึงพอใจไว้ 2 แบบดังนี้

1. การประเมินผลทางจิตวิทยา (Psychological interpretation of satisfaction) แนวทางนี้มองความพึงพอใจว่าเป็นการยืนยัน (Confirmation) ของความคาดหวังที่เกิดขึ้น (Prior expectation) ความพึงพอใจขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับ ซึ่งก็คือแนวทางของ Disconfirmation process หรือ การยืนยันความหวังหลักแต่หลีกเลี่ยงข้อมูลซึ่งนำไปสู่การขัดแย้ง
2. การประเมินผลตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility theory interpretation of satisfaction) เป็นการอ้างอิงทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์ โดยสมมติฐานว่าผู้บริโภคที่มีเหตุผล (Rational consumer) ซึ่งต้องการให้ตนบรรลุความพอใจสูงสุดเมื่อเกิดอรรถประโยชน์สูงสุดและทำให้เกิด Ideal point ว่าน้อยกว่าเท่ากับหรือมากกว่า และระยะห่างมากน้อยเพียงใด โดยนำมาเปรียบเทียบกับความคาดหวัง (Expectation) และการรับรู้ (Perception)

จากแนวคิดดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าการวัดความพึงพอใจนั้นไม่สามารถวัดได้โดยตรงเนื่องจากความพึงพอใจเป็นทัศนคติส่วนบุคคล ทั้งนี้การวัดความพึงพอใจในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งสร้างพัฒนาหาคณภาพแล้ว (ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์. 2536 : 26) ซึ่งได้นำมาดัดแปลงบางข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ

บริบทโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนที่ใช้ในการทดลอง โดยมีความเป็นมาพอสังเขปดังนี้

โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าขอนยางตำบลท่าขอนยางอำเภอ

กัณฑ์วิชัยจังหวัดมหาสารคามเดิมเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนกัณฑ์วิชัยได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้เปิดรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 เปิดสอนระดับ ม. 3 ปัจจุบันได้ถ่ายโอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 มีนายพิสิทธิ์ สุพรรณศรี เป็นผู้บริหาร โรงเรียน

1. สัญลักษณ์โรงเรียน ได้แก่ รูปพระเจ้านอนหนุนขอนไม้ยังมีหนังสือเขียนไข

อยู่ด้านบน

2. ความหมาย

เขียนที่จุดสว่างบนหนังสือเปรียบประดุจปัญญาซึ่งเป็นแสงสว่างในชีวิต หนังสือเป็นศูนย์รวมความรู้และวิชาการ ขอนายเป็นต้นไม้อันมีชีวิตยืนยาวคงทนแผ่กิ่งก้านสาขาให้ร่มเงากว้างใหญ่เมื่อโคนลงยังนำไปแปรรูปใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างได้มากมาย จะเข้าสู่ตัวที่มีความอดทน

สรุปนักเรียนโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคมต้องเป็นผู้มีความอดทนต่อความยากลำบากทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติมีความพยายามเป็นเลิศในการศึกษาหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าของชีวิต

3. สีประจำโรงเรียน

สีเขียว หมายถึง ความเจริญงอกงามหมายถึงชีวิต

สีชมพู หมายถึง ความรักความเอิบบานแจ่มใสหมายถึงความสุขสมหวัง

เขียว – ชมพู หมายถึง ชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยความสุข

4. คำขวัญ ประพจน์คติมีความรู้สูงงานประสานชุมชน

5. คติพจน์ ความรู้คู่คุณธรรม

6. ปรัชญาโรงเรียน วิริเยนทุกขมจเจติ “คนถ่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร”

7. ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นยาง

8. พระพุทธรูปประจำโรงเรียน ได้แก่ พระพุทธรูปปางสมาธิโพธิญาณประสาธ

สันติสุขสวัสดิ์ชินสีห์ธรรม โลกนาถ

9. วิสัยทัศน์โรงเรียน โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม คือ “เป็นสถานศึกษาที่มี

สิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ตามหลักธรรมาภิบาล จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างครุมีอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี”

10. พันธกิจ (Mission)

10.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถรองรับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของประชาชนในวัยเรียน ในเขตพื้นที่บริการให้ครอบคลุมทั่วถึง

10.2 พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาครู อาจารย์ให้สามารถนำนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

10.3 สร้างชื่อเสียง เกียรติภูมิ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ของนักเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี

10.4 ชำรงรักษาเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชนและจัดระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อก้าวสู่การเป็น โรงเรียนชั้นนำ

11. เป้าประสงค์

11.1 สามารถรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อได้เต็มตามแผน

11.2 รับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการโดยเสมอภาค

11.3 ครูจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

11.4 ครูใช้นวัตกรรม/เทคโนโลยี / การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

11.5 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

11.6 ครูประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

11.7 มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

11.8 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ เพื่อการศึกษาค้นคว้าที่หลากหลาย

11.9 มีอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

11.10 มีกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนร่วมกับชุมชน

11.11 มีการบริการแบบมีส่วนร่วมเชิงระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

11.12 มีการประกันคุณภาพการศึกษา

11.13 ชุมชนให้การสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษา

12. อัตลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นล้ำค่า กีฬาตะกร้อ โดคเด่น เน้นส่งเสริมงานอาชีพ

13. เอกลักษณ์ นักเรียน ท.ค. ตะกร้อเป็นเลิศ

14. สภาพปัจจุบัน โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม

โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคมอำเภอกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคามเปิดสอน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนบุคลากรครูทั้งสิ้น 60 คน ผู้อำนวยการ โรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการ โรงเรียน 2 คน ครูปฏิบัติการสอน 57 คน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,023 คน นักเรียนชาย 560 คน นักเรียนหญิง 463 คน จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 25 ห้องเรียนเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม คือ นักเรียนที่อยู่ในตำบลท่าขอนยาง และตำบลขามเรียง

แต่ก็มีนักเรียนจากตำบลเขาใหญ่ และตำบลนาสีนวนบางหมู่บ้านมาเรียนที่นี่ด้วย โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเริ่มตั้งแต่มหาวิทยาลัยมหาสารคามย้ายมาตั้งที่พื้นที่ตำบลขามเรียงเพราะสถานที่ตั้งโรงเรียนอยู่ติดมหาวิทยาลัยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีมากมายทั้งด้านสภาพสังคมสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เป็นต้น

15. ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ONET วิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 มีผู้เข้าสอบ 127 คน มีคะแนนต่ำสุด 0.00 คะแนน มีคะแนนสูงสุด 36.00 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 9.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.37 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับไม่น่าพอใจ ดังนั้น ใน ปีการศึกษา 2554 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2554 ผลการสอบ ONET มีผู้เข้าสอบ 129 คน มีคะแนนต่ำสุด 12.00 คะแนน มีคะแนนสูงสุด 60.00 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 28.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.59 (โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม. 2554 : 15) แสดงว่า หลังจากการทดลองสอน โดยใช้บทบาทสมมติแล้ว นักเรียนมีผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงขึ้นซึ่งอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุกัญญา ศิลประสาธ (2544 : 68) ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ” ผลการทดลองพบว่า การสอน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลอง

สำออง เรืองไทย (2549 : 71) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยกิจกรรมบทบาทสมมติตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ระดับความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับมาก 3. นักเรียนมีความพึงพอใจ มีระดับความคิดเห็นหลังจากเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย

เกศสุดา ปงลังกา (2550 : 38-39) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ผลการวิจัยพบว่า

ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของผู้เรียน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เรียนมีการพัฒนาด้านการพูดภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง และมีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น

นิติพร เชื้อสุวรรณ (2550 : 82-83) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการฟัง-พูดและเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติกับวิธีสอนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการฟัง-พูดวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ มีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วันเพ็ญ ไชยลาหงส์ (2551 : 61-62) ได้พัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนัยของการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนัยของการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 70.82/71.38

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนัยของการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.56 แสดงว่าการพัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนัยทำให้ นักเรียนมีความก้าวหน้าร้อยละ 56

กรรณิกา สร้อยบุคคา (2553 : 85) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า 1) กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 81.30/77.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนัยของการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเท่ากับ 0.6017 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 60.17 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ มีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัด

กิจกรรมการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติอยู่ในระดับมาก

ฤทัยพัฒน์พุดตา (2553 : 72) ได้พัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ มีประสิทธิภาพ 80.75/84.20 2) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนการทดลอง 3) ความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ หลังการทดลองโดยมีค่าเฉลี่ย 4.84 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮ็อก (Hoke. 2004 : 1234-A) ได้วิจัยกิจกรรมบทบาทสมมติของเด็กที่ถูกจำกัดการเคลื่อนไหวอยู่ในห้องเรียน : กรณีศึกษากิจกรรมของเด็กที่อยู่ในการดูแลช่วงวัยก่อนเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาท่าทางการแสดงออกของเด็กที่อยู่ในช่วงวัยก่อนเรียน ที่มีการแสดงออกที่รุนแรง ก้าวร้าว ขอบความรุนแรง กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่อยู่ในช่วงวัยก่อนเรียน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือ แบบบันทึกพฤติกรรม วิดีโอ เทปบันทึกเสียง โดยในการทดลองครูผู้สอนจะให้เด็กใช้กิจกรรมบทบาทสมมติร่วมกับเพื่อน โดยครูเลือกสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของเด็ก คือเรื่องการอยู่ในครอบครัว กับเพื่อน ในการแสดงนั้นครูให้ความเชื่อมั่น กับเด็ก ให้อิสระในการแสดงออก ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยลดพฤติกรรมรุนแรง และความก้าวร้าวของนักเรียนได้

นาซารี (Nazare. 2009 : Abstract) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง โดยการใช้ภาษากาย (Body Language) และการแสดงละคร (Dramatization) เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชา ที่ค่อนข้างยากแก่นักศึกษาเหล่านี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับนักเรียน แบบสังเกตการณ์รูบริค และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลปรากฏว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถเพิ่มทักษะความเข้าใจในรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีผลต่อการศึกษาวิชาแพทย์ (Clinical Issues) การลดแรงกดดันของนักศึกษา และเหตุกระทบกระเทือนใจในเชิงลบของนิสิตแพทย์ปีหนึ่งในมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างได้ถูกสุ่มให้เข้าร่วมในกลุ่มบทบาทสมมติ และกลุ่มแก้ปัญหาหรือกลุ่มควบคุม ทั้งสองกลุ่มอยู่ภายใต้แรงกดดันผลจากกระทบเชิงบวกและเชิงลบ มีการวัดผลทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมการทดลอง และมี การวัดซ้ำหลังจากผ่านไป 2

อาทิตย์ ผลปรากฏว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมติไม่มีผลต่อแรงกดดันหรือเหตุ
กระทบกระเทือนใจเชิงลบของนิสิตแพทย์ และผลยังปรากฏว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่อง
ความแปรปรวนทางอารมณ์อาจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์ความสำเร็จ

นาซารี (Nazari, 2009 : Abstract) ได้ศึกษาการใช้บทบาทสมมติเพื่อเพิ่มความ
เข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสำหรับผู้เรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษ คือกลุ่มของนักเรียนที่พูด
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง แต่เนื่องจากทักษะด้านภาษาอังกฤษของพวกเขานั้นมีอยู่อย่างจำกัด
ดังนั้นบ่อยครั้งจึงส่งผลให้กลุ่มของผู้เรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษ ต้องพบเจอกับอุปสรรคในการเรียนรู้
เนื้อหาบทเรียนที่มีการบรรยาย ในชั้นเรียน การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการทดสอบผลที่
เกิดขึ้นจากการใช้บทบาทสมมติ เป็นกลยุทธ์ในการเรียนรู้โดยใช้ภาษาและการแสดงละคร เพื่อ
ช่วยให้กลุ่มของผู้เรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษ ได้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเพิ่มมากขึ้น
ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ 3 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่ม
ตัวอย่างของนักเรียน แบบบันทึกการสังเกต และแบบสอบถามหลังการทดลอง ปรากฏว่าการใช้
บทบาทสมมติช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในรายวิชาสังคมศึกษาเพิ่มมากขึ้นจริง

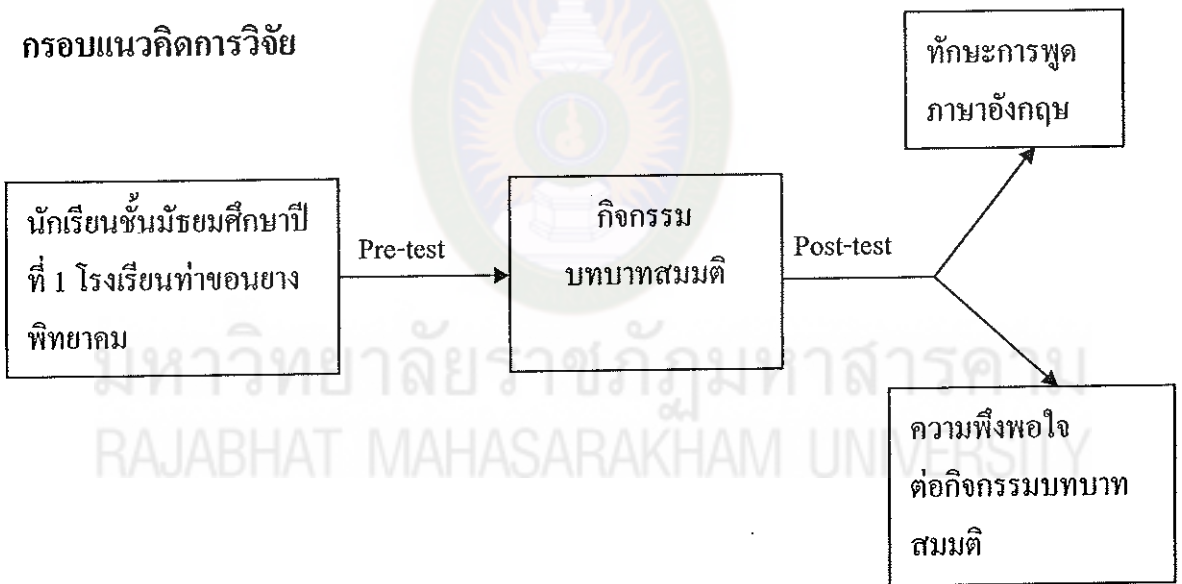
แฮทเชอร์ (Hatcher-Keene, 2009 : 55) ได้วิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการ
เรียนการสอนแบบบทบาทสมมติกับนักเรียนกลุ่มย่อยที่มีผลต่อการเรียนภาษาสเปนและทักษะการ
ใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งการเขียนและการพูด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
จำนวน 14 คน โดยแบ่งนักเรียน 9 คนไว้เพื่อการวิเคราะห์เชิงลึก แต่ละระดับแบ่งนักเรียนเป็นคน
เก่ง กลาง อ่อน ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 5 สัปดาห์ โดยแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ใน
ภัตตาคาร มีการให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับภัตตาคารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ของประเทศสเปนแล้ว
ให้นักเรียนเขียนประโยค ฝึกซ้อม และแสดงบทบาทตลอดระยะเวลาทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการ
ทดลอง ได้แก่ แบบสังเกตการของครู แบบบันทึกพฤติกรรมและการพูดคุยของนักเรียน แบบสำรวจ
ทัศนคติ แบบประเมินตนเอง การเขียนได้ตอบทันทีกับครู และการประเมินการพูดปากเปล่าจากครู
ผลปรากฏว่า นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการพูดจาก 50% เป็น 100% รวมถึงความเชื่อมั่นในการ
พูดทั้งตัวต่อตัวและหน้าชั้นเรียน และยังช่วยพัฒนาทักษะการเขียนและการพูดโดยวัดจากตาราง
รูบริค 1-4 จากระดับ 2.4 เป็น 3.3 รวมทั้งความแม่นยำในการใช้ไวยากรณ์ด้วย

อูดดิน (Uddin, 2009 : 62) ได้วิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคนิค
การให้คำปรึกษา (Counseling Techniques) และการเรียนคำศัพท์ภาษาที่สองสำหรับนักเรียน โดย
การวิจัยนี้มีการใช้เทคนิคบทบาทสมมติและการเล่าเรื่องกับกลุ่มทดลอง ผลการศึกษาปรากฏว่า
นักเรียนจากทั้งสองกลุ่มมีเจตคติที่ดี (Favorable) ต่อการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนทุกคน
ที่ร่วมทดลองประสบผลสำเร็จในการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และยังสามารถนำคำศัพท์เหล่านั้น

มาใช้ประกอบในกิจกรรมบทบาทสมมติและการเล่าเรื่องด้วย ยิ่งกว่านั้นบทบาทสมมติยังช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารที่จำเป็น เพราะหากปราศจากทักษะนี้แล้วกระบวนการสื่อสารก็จะช้าลงไป และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพบว่า นักเรียนจากทั้งกลุ่มบทบาทสมมติและกลุ่มเล่าเรื่องสามารถพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

บรูลซัน (Brunson. 2009 : 44) ได้วิจัยเพื่อศึกษาว่าการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติสามารถพัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมของนักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีอายุระหว่าง 8 – 10 ปี ที่มีพฤติกรรมหมกมุ่น (Moderate Autism) ในระหว่างการทดลองผู้วิจัยได้อ่านหนังสือเรื่องต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง และมีการเล่าเรื่องเดิมซ้ำ แล้วให้กลุ่มทดลองแต่ละคนได้แสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่องที่ผู้วิจัยได้อ่านให้ฟัง หลังจากผ่านไป ผ่านไป 4 สัปดาห์ ข้อมูลที่ได้จาก pre-tape และ post-tape ที่มีการวัดผู้ทดลองแต่ละคน โดยการใช้คำพูดแล้วนำมาวิเคราะห์ ผลปรากฏว่า หลังการทดลอง นักเรียนมีพัฒนาการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมดีขึ้น ในบางทักษะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย